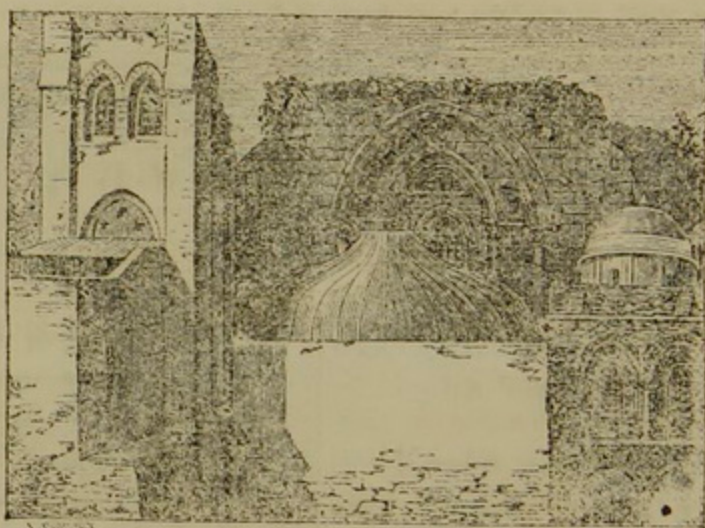

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԸՕԳԸՅԻՆ • ԻԸՆԸՍԻԸԿԸՆ • ԳԻԸԳԻՏԸԿԸՆ
ԵՒ ՔԸԴԸՔԸԿԸՆ

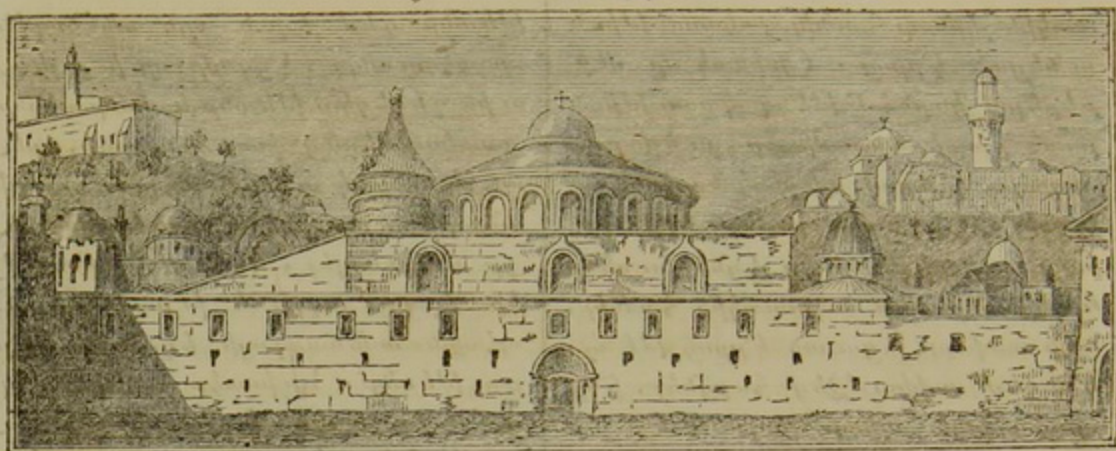
ՀԻՆԳԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐԾԸՆ ՄԻԸՄԵԸՅ

ՅԵՐՈՒՍԸԴԷՄ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՅ ՅԱԿՈՎԵԸՆՅ

1870

ՀԻՆԳԻՐՈՐԴՆԵՐ
ԹԻՒ 7.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՅՈՒՆԻՍ 31.
1870

Ա.Զ.Գ.Ա.ՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՄՍՈՑՍ շին թարգմանչաց տօնին օրը յառանգաւորաց վարժարանիս մէջ հանդէս մը կատարուեցաւ թարգմանչաց Ա. Հարց անհամեմատեւ լի աշխատութեանցն ի ներքող վեց հատ ծառ կորդացուելով: Աշակերտաց ունեցած սրտի զգացումն իրենց արտասանութեանցը մէջ կը փայլէին, այնպէս որ մինչեւ կ'ըսուէր թէ գրածնին գեռեւս իրենց զգացմանցն արժանաւոր բացատրութիւնը չկրնար համարուիլ: Արկորդ դասուաշակերտաց ծառերուն երկուքը կը գնեմք Սիօնի մէջ, իւրեանց ի բաջալերութիւն:

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Ս. ՀԱՅՐ

ԵՒ ԳԵՐԱՊԱՏԻՒ ՀԱՐԲ

Արդէն յայտնի է Չեր ունկընդրաց թէ այն անհատը կամ այն ազգը որ պահասութիւն ունի որ և է մէկ բանի մը մէջ, ըսել է որ տակաւին կատարելութեան հասած չէ: Պահասութիւն ըսինք, մարդ պահասութիւն ունեցած կ'ըլլայ, երբ մէկ բանի մը կը կարօտի և պէտք մը կ'ըլլայ զայն ձեռք բերելու: Արդ նոյն կամեցածը ձեռք կը բերէ, ըսել է որ իւր պահասութիւնը լրացնելով կատարելութեան հասած է: Իսկ երբ իւր նպա

տակին չկրնար հասնիր արտաբերութիւն ունեցած կ'ըլլայ : Օրինակ մը մէջ բերելով կարծեմ թէ պակասութիւն ըսած բառերնուս միտքը աւելի բացայայտ կերպով պիտի կրնամք հասկընել : Օրինակի համար երբ պարտաւորութիւն մէջ ջուր լեցնել ու գնեք և չկրնանք մեր նպատակին հասնիլ, նոյն առիթը լեցած կ'ըլլայ թէ ոչ, կ'ուզեմ ասիլա Չեզ հարցնել, ինչ պատասխան պիտի ընդունեմ Չեր մտադրութեամբ գտաողութենէն, բայց եթէ ոչ, բացասական մակըս մը Նա արդէն յիմար է այն անհատը որ մէջի եղած ջուրը լեցուն է կ'ըսէ մինչդեռ ինքը իւր աչքով կը տեսնայ որ հարցանողին նպատակին համաձայն չէ : Ասեմախոհ ունիկոյրք, կարծեմ թէ այս օրինակով մեր միտքը բացայայտեցինք Չեզ բոս բառականխել : Այս պէս և մեր Վրդը պակասութիւն մը ունէր եւ մէկ աղլաւորութեան մը կ'ըստատէր որ իւր պակասութիւնը լեցնէր : Բայց ինչ էր ասոր պակասութիւնը, միթէ արծաթ կամ ոսկի չունէր, կամ թէ հազմուտ չունէր որ իւր անձը պատասխարէր ցուրտի գէմ : Հապա ընթերցում չունէր, այն իրեն համար յատկացեալ տառեր չունէր, որ անով կարողանար ինքը զենքը բաւարարել, ընթերցանութեան մէջ զենքը թափառեցնելով, բայց միթէ աղբ մը կամ անհատ մը մի միայն իրեն յատկացեալ լեզուով կարող է բաւարարուիլ : Այն, շատ դժուար է անհատի, նո մանաւանդ աւելի դժուարագոյն է աղբի մը ուրիշին լեզուով յատաջել : Արեւմտ ինչ կ'ըլլայ նոյն աղբին ապագայ վիճակը, ինչ տեսակ կրթութիւն պիտի ստանայ նոյն աղբին մանուկը, որ իւր բուն լեզուին տառերը չունի և չգիտէր : Նա սեր գնենք հազար անձու թեան վաւաւ-

թեանը գէմ եղած այն անհատին պատկառանքը : Վրդ մը որ իւր լեզուին գեղեցիկութեանը և մանրամանք յատկութեանը վրայ կը պարծի, գրեթե ժամանակ առիթուս ըլլայ օտարի անյարմար ու պակաս տառերով զինքը ապահագեցիլ : Այն վիճակին մէջ էր Հայտ աղբը և իւր տառերու պէտքն ամենաաղբալի եղած էր իւր լրութեանը : Արտաք հայերէն, կը գրէր յունարէն, կը քարոզուէր հայերէն, կ'աւետարանուէր քաղղէսերէն :

Երբ Հայ մանկտին Յոյն մանկը աւայն առ ինքն ըսած արհամարհանքն ու նախաախնքը կը լսէր, թէ Հայոց աղբը գիր չունի և միայն կէս լեզու մը ունի, Հայ մանկտին որ իւր ներսի գին ունէր բարեգուշակ եռանդ մը, վշտացեալ սրտիւ և ցաւալից հառաչանօք կը հարցնէր Հայ մանկտին իւր հոգը, ուր են Հայք, Հայկական գեղեցիկ լեզուին գեղեցիկ տառերը, մենք ինչու մեր կատարեալ լեզուն յայտնելու կատարեալ տառերը չունինք, ուր են Հայկական լեզուի արձանագրեցիլ Հայկական տառերը, օտար աղբեր ինչու ունին և մենք չունինք : Հայ մանկտայն այս հարցմանց իւրաքանչեւն ուրոյն ուրոյն մէկ մէկ ծանրաւ կը լսէր երկամարարեր կը դառնային Հայ ագին իրենց ներքը կրող Հայրեւոտն սրտին վրայ, սրտերը կը ճմլէին, բայց չէին ուզեր ալ որ իւրեանց հարցը պակասութեանը վրայ իրենց որդւոյն առջև գանդատէին : Այն դարու հայրերն իրենց օրդւոյն այս հարցմանցը չգիտցան պատասխան մը կ'ըսէր Վրդերք պիտի կրնան կ'ըսէր այսպիսի հարցմանց պատասխան արդի հայրերու : Վնենեւին ոչ :

Հայ մանկտայն այս անպատասխանելի հարցումն ըն աւանց պատաս-

խանի չթողուց դարձեալ հայ նախ-
նին՝ բացարկներ ինչպէս :

Անցան օրեր և տարիներ , բոլ-
րեցան դարադաշտներ : Այն Զա-
յեր , անցան Զայեր , ծնան նաեւ
նոր օրգիներ և աճեցան նոր հայեր :
Աշխատեցան բիւր եռանդեամբ այս
Հայեր , փայթ աւելեցան իւրեանց օր-
դուց կըսէլ ուղիւ պատասխաններ :

(Պատին աշխատեցաւ օր յառաջ ,
Հայն յետո մնաց իւր ընթացքէն
դարիւ չափ , և միտք բերաւ նոցա մի-
ջոյն , սկսաւ ինքնին փայթ աւելեալ
ձեռք բերելու պատուականը՝ որ իւ-
մէն հեռի էր :

Այս քաղաքէան ընթացքին դիւ-
ցազունքն են երկու Հայեր , թէ և
չատեր մասնակցեցան այս փառաւոր
աշխատութեան : Ազգին համայն լը-
բութիւնը յնծութեամբ կողջագու-
րէր այս փառաւոր աշխատութեան
անդանդաւ ու քաջ մշակները , չկար
հոյ ազգ մը որ արտառէր : Վասն
զի Հայուն համար սովոր նոր էր ,
և բարբառին նոր և գերազանց :

Պատմութեան նկարագրութիւնը
լսող արդի Հայ սրտերն անգամ զի-
րենք նոյն աւուր յնծութեան մէջ
ըլլալ կը կարծեն արդեօք , թէ և նը-
կարագիրը չառ տկար ալ ըլլայ :

Ղշմարիտ այլը Հաշխատեցան ,
իւրեանց ըզձիցը կատարելութեամբը
Ատուածային պարգեւ ընդունելին
և իւրեանց օրդուց և ապագայ հա-
նաւ սերնդեան կատարեալ լեզուին
ամենայարմար տաւերն յօրինելին :

Այս դիւցաղն Հարց անունները
ամեն Հայ անհատի օրաին մէջ սակի
տառերով դրօշմաւած , Հայաստանի
մէջ նոյն դարն սակիացուցին :

Այս անունները մինչեւ ցարդ
դրօշմաւած են Հայ սրտերու մէջ սակի
տառերով , Սահակ և Մկրտիչ Հայ-

կական դպրութեան ամենապերճ
դիւցաղութներու անունները :

Այս անուններուն ինչ հեռու
կը դրօշմաւ նաեւ վրասնապարհ ա-
նունը , որ արդիւնաւոր ընել զիւ-
ցաւ երկու մշակաց աննման աշխա-
տութիւնը :

Յոս օրում եւս տկար և ոչ կատա-
րեալ ճարտարախօս գովաբան , այս
դիւցաղանց նկարագիրն լսող իմով-
սանն ընելէ ետք , ներքոյն յօր-
նումը կը թողում խրատանքիւր լսող
ականջաց :

1870 Յուլի 2	Թագաւոր Գրիգորեան
Երեսօրէն	Արքեպիսկոպոսէի
Ի լինա Ս. Յակոբ	Աշա. Ժառան.
Բեանց :	Վարժարանի :

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ Ս. ՀԱՅՐ ԵՒ ԱՐԴԱՅ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆԵՐ

Սարգիս թեան մէջ մէկ գովելի
և աստուածաճաճաց սովորութիւն
կամ պարտաւորութիւն մը կայ , այս-
ինքն՝ մարդիկ երբ իրենց նեղութեան
ժամանակ մէկէ մը օգնութիւն գլու-
նեն , կամ աւելի պարզ լսեմ , երբ
իրենց քողցած ժամանակը մէկը պա-
տաւ մը հայ տայ , կամ ծաղաւած
ատենին գաւաթ մը ջուր , անոր ե-
րտապիքը մինչեւ իրենց մահաւան
օրը չմոռնալու պարտաւորութիւն մը
կ'ըզան . այսպէսով մաւաքողը պար-
տական կը մնայ : Այս մանաւանդ մար-
դիկ յառաջագոյն այս աստուածաճա-
ճաց գործոյս յարգը այնչափ չէին դի-
տեր , որչափ որ պէտք էր , և կը մոռ-
նային կամ զանց կ'ընէին , և մաւաք-
ներն ալ այնքան պարտական չէին մը-
նար : Սակայն երբ մարդայեայն Վա-
ռաւած շրջիլն ակեղեկաց Տէրն մը

Յիսուս Քրիստոս աւելի մարդկանց սրտին մէջ հաստատուց տակաւ՝ «Արարբուսցէ միում՝ ՚ի փոքրիանցս յայս. ցանէ բաժակ մի ջուր ցուրտ միայն՝ յանուռ աշակերտի, ամեն տակմ՝ ձեզ, ոչ կորուսցէ զխորձս իւր ոչ այնուհետեւ հասկցուեցաւ որ, մարդկանց անհրաժեշտ պարտաւորութիւնն է:

Գերապատիւ Տեառք, հիմա մտածենք թէ նա՞ որ տէրն է ամենեցուն, ցրտ և իւր աշակերտի անուամբ մէկ բաժակ ջուր ցուրտ արբուցանողին իր փարձքը չկորսնցունել կը վճռէ, ոչ ոյց վճիռը անսուտ է, ասկէ կը հետեւի որ մեզ ալ այս երախտագիտութիւնն աւանդած է: Ասեւ երախտագիտութիւնը, թէ օրջափ եւս առաւել չմանալ պարտաւոր ենք այնպիսեաց յիշատակը՝ որոնք մեզի երկնաւոր ջրոց աղբիւրին ճանապարհորդեցին: Այլեւցէք Գեր. հանդիսահանք, որ խօսքս աւելի հաստատուել և կամ բացարձակապէս հասկանալի ընելու համար անբան կենդանիներէն բերեմ մէկ աւելի հաստատուն օրինակ, որով պիտի պատկառին անշուշտ երախտամոռացները՝ որոնք այս անհրաժեշտ պարտաւորութենէն յետս կեցած են և կը կենան:

Արքանգամ մը ուշի ուշով մեր մտադրութիւնը տանինք անբան կենդանեաց մօտ և մեր դիտողութիւնն ընենք անոնց վրայ, ինչ պիտի տեսնենք արդեօք, պիտի տեսնենք որ, անոնց դասէն կենդանիներ մեր բանականութեամբ զլացածն ՚ի գործ կը դնեն անբանութեամբ. պիտի տեսնենք որ, անոնց մէջ կը գտնուին մինչեւ անգամ այնպիսի կենդանիներ որոնք եթէ մէկը թող թէ իրենց տեսակէն, այլ մինչեւ անգամ մարդկային սեռէն ալ ըլլայ, միմայն կը բաւէ որ զիրենք վտանգէ մը ազատած է

երբեմն, ալ իրենք զանիկոյ իրենց մտքէն չեն հաներ: Այլ կ'աշխատին որ օր մը չեն օր մը զայն պատահարէ մը վտանգէ մը ազատեն, որպէս զի այն բարերարութեան փախարէն մը հասուցած ըլլան, որ իրենց պարտքէն ազատին: Ահ, արդոյ հանդիսականք, ինչ կը լսեմք. մինչդեռ մենք կը սարձենամք ըսելով թէ՛ ամեն երկրաւոր արարածներուն մէջ մինակ գլխաւորը և առաջինն մենք եմք, անբան անասունները իրենց բարերարները ճանաչելու մասին զմեզ կը գերադանցեն, անոնք իրենց բարերարաց յիշատակը և երախտիքն անմոռաց կը պահեն և մենք չեմք պահեր. արդեօք ծածկած եմք մեր ականջները, որպէս զի չըլսեմք այն ահաւելի վճիռները՝ որոնք մեր ականջին միշտ կը հեշտին, որոնց մէկն է «Այլ մոռանայք զերախտիս բարերարաց և երախտաւորաց ձերոց ոչ, եթէ մեր ականջները ծածկած եմք, որպէս զի այնպիսի ձայները չսենք, դարձեալ պարտաւոր եմք. իսկ թէ որ կը լսեմք ու չենք կատարեր, աւելի եւս պարտաւոր ենք, և անբաններէն աւելի պարտաւոր պիտի մնամք այս պարագայիս մէջ: Այսչափ խօսքիս կարգէն խոտորելուս ներումն խնդրելով. Ձեր ուշադրութիւնն ալ իմ տկտր եւ գուրդեաց գրութեանս հրաւիրելու բաղձանքս կը յայտնեմ:

Արդոյ հանդիսականք, այսչափ խոնարհեցանք մինչեւ անբան կենդանեաց դասը, որպէս զի զանոնք հեղինակներ: Ասկայն, բնութեան արարիչը անոնց մէջ անգամ սերմանած է այն զգացումը զմեզ պատկառելոյն, լու համար, այն զգացումը կ'ըսեմ, որն որ մեր գործը միայն կը համարեմք շատերս շատանգամ: Արդ՝ դառնանք վերատին երկրագնդիս մէջի գերազայն արարածին՝ որ է մարդ. և տեսնենք

Թէ՛ նա ճանչցէր է կամ կը ճանչնայ արդեօք, իւր այս անհրաժեշտ պարտաւորութիւնը, կամ Թէ՛ չստ հեռու չերթանք այլ մասնաւորներ մեր խօսքը մեր Արամեան ազգայնոցս դասին, և տեսներ Թէ՛, կը ճանչնայ իւր այս աստուածատուր պարտաւորութիւնը, և կը կատարէ՝ անթերի: Ա՛հ, կարծեմ Թէ՛ ստիպւածութիւն են այս պարտաւորութիւնը ճանչցողներ: Արեւիք համարձակութեամբ Հարք, և եղբարք, Թէ՛ պէտէ իմ խօսքերս սա, կաւ ինչ վշտացուցիչ պիտի երեւին անոնց՝ որոնք որ վրան կատարեալ գատողութիւն մը չեն ընէր, իսկ աւանց՝ որոնք որ կատարեալ գատողութիւն կ'ընեն, անոնց համար զարթուցիչ: Արեւմն շարունակեմ:

Արդի հանգիստեանք, և Թէ՛ տեսներ անարդ և անբան կենդանեաց մէջ անգամ այս բարի զգացումը, և ճանչցանք որ մեր իսկական պարտաւորութիւն է պատառ մը հաց և բաժակ մը ջուր տուողին, աւ մեզ ունեցած երախտիքը չմոռնալ, որք միմիայն ժամին պարարող բաներ են. ապա որչափ եւս առաւել պարախմբ այն բարեբարաց երախտիքը ճանչնալ, որք տալին մեզի զայն՝ որ զհոգին կը կեցուցանէ. բոս բանի Հորհալոյն՝ Թէ՛ « Հացն զմարմինն պարարէ, բանըն զհոգին կեցուցանէ. այնպիսեաց երախտիքը կ'ընեմ՝ ո՛վ արդոյ հանդիսականք, որք իրենց բաղմնալարար վաստակօրը, և բազում աշխատութեամբը, մեր ազգը ՚ի խաւարէ ՚ի լոյս, յանդիսութենէ ՚ի գիտութիւն բերին. այսինքն՝ սուրբ Սահակ և Մեսրոպ հայրապետները: Ա՛հ գերազատիւ Հարք, և ուսումնասէր եղբարք, այն, մենք կը պարծենամք ըսելով Թէ՛ Որդիք եմք սուրբ Հայրապետացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ, և այլոց

Հայրապետն բաժաց: Սակայն սա ալ չգիտեմք արդեօք, որ « Աւանց գործոց նմանողութեան հարադատութիւն չմակարեւորիր. և չեմք մոռնէր Թէ՛ մեր այսպէս առանց դործոց պարծենալովը նոյն խօսքին կրկնումը պիտի ըսեմք Թէ՛ « Տապար ասարմին ծառոց դնի, ամենայն ծառ՝ որ ոչ տունէ զպտուղ բարի. հաստանի և ՚ի հուր արկանի. և մինչեւ անգամ օտար ազգերը միթէ՛ չպիտի ըսեն Թէ՛ « Եթէ որդիք նոցա էիր, դգործս նոցա գործէիր. և ՚ի պիտի ըսեն և իրաւամբ: Թողունք այս ամենը, միթէ՛ իրենց ածիններն անգամ չպիտի աղաղակեն իրենց գերեզմանէն ասելով « ո՛չ գիտեմք զձեզ, եթէ որդիք մեր էիք, գգործս մեր գործէիք. Իսկ որ մեծն է քան զամենայն երբ մենք նոցա որդիներ անգամ կոչու ելաւ արժանի չըլալով հանդերձ, կը պարծիմք Թէ՛, որդիք եմք Հօրն Արկնաւարի, այն ատեն միթէ՛ Արկնաւար Հայրն իսկ չպիտի ըսէ ո՛վ ծառայք չարք, քանզի ՚ի վերայ սա կաւուց ո՛չ եղբ, հաւատարիմք, ՚ի վերայ բաղմոց ո՛չ կայուցից զձեզ. այսինքն, որովհետեւ անոնք՝ որ ձեր երկրաւոր Հայրեր են, և անոնց որդիք կոչուեալ արժանի չեղար, բոս որում անոնց գործը չգործեցիք, ինչպէ՛ս պիտի կարենար իմ որդիներս կոչուիլ, որ ես ձեր Արկնաւար Հայրն եմ. . . . » Արթնք միևն անիծեալք, ես է՛զ գիտեմ զձեզ, զեթէ Թէ՛ որդիք իմ էիք, գգործս իմ գործէիք. քանզի « ամենայն որդի հարազատ, պարտի զնմանութիւն բերել հօր. »

Արեւմն. Բնչ ընելու եմք որ, այս մարդկայինս բնութեան սարսափ բերող ահա ելի մշխոններէն աղատ մը նամք, և մեր սուրբ Հարց գասակից

ԽՆԴՐԵՑԻ ԵՒ ՏՈՒՍԻ ԻՆՁ ՀԱՆՃԱՐ
ՀԱՅՑԵՑԻ ԵՒ ԵԿՆ ՅԻՍ ՈԳԻ ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ *

ԱՍՏԵՂԱԼԻՑ յանդորր պահու ՚ի գիշեր,
Սինչ տիեզեր համայն լուր դադարեր,
Եւ մահացուաց լ' եկց սղջոյն քաղցր ՚ի նինջ,
Հանդէկն բխբ ՚ի տունջեան ամբօխց,
Գաբաւոնի նսեմ՝ բլրոց ՚ի կատար,
Գիշերց արփին ճախր առնոյր նազաքայլ,
Եւ արծաթեաց ճաճանջից ցոլք ընդ եթեր,
Նշուլէին ՚ի վառ ՚ի վառ դերդ լապտեր,
Վսեմախառ կախեալ լերինն ՚ի վերայ,
Ուր կայր կանդնեալ խորան փառաց Եհովայ,
Ի զօրութեանց Տեառն ուխտի Տաղանակ,
Օսր քրտլեք շուրջ Զահէին վեցթեւեանք,
Ի սրբախայրն անդ լուծթիւն տիրէր խոր,
Յոր լոյս տային պահք եօթնասեղեցք ոսկեծոյլ,
Ի զեւտացւոց քահանայից կամ դպրոց,
Ի սէին ոչ եւս ձայնք օրհնից սողմասաց,
Այլ ՚ի սեղանն ուր քառութեան մատչէր զահ,
Ո՛վ հրաշալեացս կայր թաղակալ մի գլուխ,
Ենկեալ ՚ի ծաւեր աղերարկու ՚ի վէմն այն,
Ուր Սրբութիւն Սրբութեանց Տեառն է խորան,
Մատաղարցոյ է սա մանուկ գեղազեմ,
Բնդ վարդս արտիցն շողէր ճակատն իւր վսեմ,
Օջոք ասակզունք աչաց յառեալ ՚ի վեր կոյս,
Ուստ՝ արտասուաց ուղխք գնային յորդահոս,
Եւ ձեռն ՚ի կուրծս ուր սիրտ տրտիւր բարտիւր,
Չայն խանդավառ այսպէս դուէր բարբառէր,
«Ո՛վ որ զաթոսդ եղեր աստեղց անդ ՚ի ծիր,
Յաղեղն երկնից հաստատութեան լայնալիւր,
Խորայէլն և Յակովբայ մեծդ Բառուած,
Եւ յաջորդացն նային իմաց նախահարց,
Օսր տիեզերք փառաբանեն համօրէն,
Տիւն գիշերոց և դարք դարուց քարոզէն,
Ըմենիշխան Ըրարչադիւտ հաստեկց,
Ոյր առաջն սարսին դահլւյք արբայից,
Օքեզ Քորէր փառաւորէ և Հերմոն,
Ի Յորդանան խիլիս կարդաց քոյդ զանուն,
Ուր պճնեցեր յողի շնորհաց ՚ի պէտպէս,

* Իմաստունն :

Տանն զՎիրայեան և զՀարոյն և Սոփեսս .
 Եւ զՎաւիթ ՚ի մէջ եղբարցն ընտրեցեր ,
 Եւ բան եղեր զաթոռ նորին հաստատել .
 Յորդուց յորդիս և սերնդոց ՚ի սերունդ ,
 Բնկալ և արդ տրուպ մանկանս իմ զազօթ .
 Հեղ ՚ի յիս տէր ոչ դանձս ոսկւոյ բարելից ,
 Ի՞նչ ճոխութիւնս արքայապանն վայելից .
 Այլ շնորհացդ իմաստութեան ոգի քո ,
 Յօղել ՚ի միտս ցօղ դիտութեան հանձարոյ .
 Եւ սիրտս յամբիժ ՚ի զգացումս սեւեռել ,
 Ի քոյդ պաշտօն ՚ի սէր և յահ տողորիլ .
 Օ՛ր մի շաւիղքս խոտորեացին իմ ամփորձք .
 Այս է մաղթանքս , այս է սրտիս իմ անձուկոյ .
 Օյդ ընդ բանիցս դղրդեցաւ երկրիս գունտ ,
 Փառք տեառն իջին ՚ի խորանին ընդ ծածկոյթ .
 Եւ ամպք լուսոյ շուրջ պարփակեալ անթափանց ,
 Ի շանթ մըրիկ ծածկեցին զվայրն ՚ի յաչաց .
 Յոր անմահից և հոյլ ՚ի հոյլ զուարթնոց ուարք ,
 Յօրհներդս ձայնից և ալելուաց ՚ի նուագ .
 Փառասորէր ՚ի բամբ տաւիղ եօթնաղեան ,
 Օղ իշն , ո՛ր իշ , Սուրբ , Սուրբ , Սուրբ , Տէր զօրութեանց .
 Այս յամպոց օրոտածայն ել բարբառ ,
 «Տամբեղ ահա ոգի շնորհաց և հանձար .
 Մանուկդ ամբիժ զոր խնդրեցեր անձկայրեաց ,
 Եւ ընտրեցեր գեր բան զփառս աշխարհաց .
 Իմաստնադոյն ՚ի մահացուաց լիցիս դու .
 Ար յանցելումն և որ յապոյս և յայծմու .
 Այլ և բացցին քեզ բովք սոկւոյ Աբաբաց .
 Գանձք Տիւրոսի . աւարք Սաբայ և կղզեաց .
 Առաջնորդել Իսրայելի Յակովբայ ,
 Շքեղաշուք փայլեալ ՚ի փառս յարակայ » .
 Յայս յայն իշն հատու յամպոյն ճառագայթ ,
 Շող կաթեցաւ յարքայապաննն ՚ի գազաթ .
 Այս փայլակք եղին շանթիք և՛ ամպք անհիտ ,
 Եւ վերացաւ բանակ զուարթնոց ետ ընդ ետ .
 Այլ և արքայն և եգ զթագն ՚ի տեղին ,
 Յոր վերայ ոտք կացեալ էին Ամահին ,
 Եւ մատուցեալ զուարակաց խոյլց զահ .
 Երկս անգամ երկիր եպագ մինչ ՚ի հող .
 Ի ճակատն իւր շող շնորհաց գեղայոյս ,
 Ի Սիւնէ փառաց ծագէր արշալոյս .

Ի Ն Կ Ա Ր Ա Գ Ի Ր

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԴԱԴԿԱՅ ԸՆԴԴԷՄ ՍԿԻԻԹԱՅ

Չե՛կ յերկիր տիւեալ արիւնյն ըզգեղեցիկ իւր ճաճանչ,
Յիր տիւեին յերես դաշտին արիք հուժկաւք քաջաորանչ,
Երկարաց խիտ խրինջիւն քաջաց մարտկայն ահեղ գոչիւն,
Տրտունջ ՚ի վեր բիւր հանէին, անդ ՚ի խորան Արշարունյն :
Վեհ քաջարանց պարագլուխ վեր երեւէր արին Վադիկ,
Խորխոյս կարգայր խրխտ անդ արանց քաջամարտիկ,
Ոյր գեղ զիմացն բոսորաբուզիւ ծաւալէին վարդի հանդոյն,
Քան զոր ոչ գարնան ձեռքեր ներկեցին ոչ կարմրագոյն :
Յերկոցունց կողմանց շեփորք հնչեցին ահեղաշունչ,
Եւ անդէն գունդագունդ խռովէր մարտիկն հանեալ շունչ,
Որպէս առիւծ քաջ ահեղ և որպէս զինձ կատաղի,
Որք ՚ի յօշել զիրեարս ժայթքեն փրփուր վրիժուց ՚ի դաշտի :
Սոյն այս գունակ վարէր Վադիկ սեաւ զերիվար ՚ի խրխտ,
Եւ ձորք անտառք ընդ սմբակաւրն դնգային սրտորնդոտ,
Եւ ընկեա իւր քաջասլիիկ լար աղեղան ձգէր ՚ի բաց,
Որ գետս գործէր ապաժուժի լիճ յարեանէ թշնամեաց :
Ենդ ոգի առեալ կրկին Հայագունդըն զիմադրաւ
Վրէժ խնդրէր սուրբ արեան իւր եղբարցն ՚ի զրաւ,
Ի յաղթանակ և կամ ՚ի մահ խիտ մղերով զանձն զգաստ
Բղձանտ ոտին հաւատոյ ձգել յերկիր ՚ի տապաստ
Ենդ եր իսկ քառմնեւի տեսարան անդ ահաւոր,
Որ զգաշտըն շեղաշեղ զխակամբ ծածկէր բոլոր,
Գուժ ոչ էր անդ և բնաւ սիրտ կարեկիր մի մարդոյ,
Ուստի երբէք ծաւալէին շառաւիղք խուն մի սիրոյ :
Եւ զէն և եթ սուր հատու վրէժ ՚ի դաշտի անդ ճաճիւր
Եւ զբօշակ մահուն անգութ բարձրաճակատ ծանիւր,
Ո՛ր վայրկեանին սոսկալի ո՛վ հողմոյն մահաշունչ
Ենդ հոգեակք հաղարք բիւրք թռչին յերկին վեր անշունչ :
Եւ ահա չեւ արեւուն եղեալ փայլ ՚ի մուտս իւր
Շիջան անդ ողջ արիք Ալիւթացն Իսպառուպուռ,
Յաղթանակն անդ ՚ի յոյս կանգնեցաւ բարձր ՚ի գլուխ
Օրր արեամբ Ալիւթացուն ներկեցին քաջ Հայքն ՚ի թուխ :

Կ. Տ. Մ.

ԱՅԳԵՅԻՆ

Այսօր ինչ Լատինաց վանքէն հրաման խնդրելու եկան Ս. Պատրիսարքէն որ հետեալ օրը դան ՚ի Ս. Յովսէփ պատարագ մատուցանելու ինչ պէս ուրիշ տարիներ : Ս. Պատրիսարքը պատասխանեց որ այսու հետեւ պիտի չմատուցանեն այն պատարագը, վասն զի մինչեւ ցարդ Հայք բոլոր Բարխտանեայեան իրենց եղբայր կը ճանաչէին և կը ճանաչեն, և այս եղբայրութեամբն էր որ Հայերը Չեղ կը շնորհէին ամեն տարի մէկ անգամ ՚ի Ս. Յովսէփ, և մէկ անգամ ՚ի Ս. Փրկիչ պատարագ մատուցանել : Այժմեր եղբայրութիւնն ալ ուրիշ բան մը չէր, եթէ ոչ մեր կրօնքը որ զմեզ մի կը կապուցանէր, և թեթեւ տարբերութիւններուն կարծեցուցած օտարութիւնն ալ ժամանակին վերջը ներքին կ'սպասէինք :

Սակայն այս առուր իրաց վեճակն մեր այս յայտն ՚ի գերեւ հանեց. բոտ որում աւելի մեծ տարբերութիւն մը եւս կը ջանայ այսօր Հռովմայ եկեղեցւոյ դուրսը դնել իւր ու արեւելեան Արեւելեաց մէջ : Այսպիսի մեծ և անակնկալ տարբերութիւն մը, որ ինքն արդէն խորհած ասեմը գիտէր թէ ասիկա ընդունելու կէտ մի չէ կրօնից մէջ, և բրիտանեական Առաքելականութեան իսկ հակառակ է այնչափ, որ չափ խաւարը լցան : Թէ և ՚ի վաղուց անտի այս անտիպ անտիպակամութիւն բառերը կը կրօն նուէին Հռովմայ եկեղեցւոյ գլխոյն անուանը հետ : սակայն այն ժամանակներն ասանք երազատեսներու չը նորքները կը համարէինք :

Հիմա որ բոլոր իւր Արեւելեաց եպիսկոպոսներէն կաղմուած ժողով մը հաստատուելու ելաւ, և ստիպմամբ

կամ համադմամբ տմանց ընդունել տուաւ իւր սրտումը, այսու հետեւ նա մեղ հետ բաժին չունի :

Բրիտանեական խանութիւնն ստիպեց զմեզ որ այս մեծ ամբարտաւանին անունը անգամ մը եւս չը յիշուի մեր Արեւելեաց մէջ : Այնք եկեղեցւոյ Պառիս Վեհ, կաթողիկոսն ալ այսպէս կը հրամայէ :

Այս կարծեցին որ այս մերժումը ամայս սկիզբները Ս. Օնեոկան մէջ տեղի ունեցած դատութենէն հետեւեցաւ, որ այրին հիւսիսային դրան հինգ աստիճաններն աւելուն վրայ էր : Այս տեղ այս խնդիրը քիչ մը պարզելն ալ աւելորդ չթուիր մեզ :

Այս այրին հիւսիսային դուռն ու աստիճանները մեր Արեւելեաց մէջ ու մերն է, Արեւստէն տարի չափ յառաջ այրն երթալու համար բռնադատիկ հրամանաւ մը մեր Արեւելեաց հիւսիսային օրմէն դուռ մը բացուած է ասանց, և անկեց ՚ի վեր նոյն դրան ու սանդխոց մէջի ճանապարհն ասանք կ'աւելն իբրեւ թէ իրենցն ըլլայ ժամանակին իրաւագիտութեանը յեցեալ : Այս դուռը բանալու հրաժանն ստացան, կարծեցնելով, որ իւրենք այրն երթալու ճանապարհ չունին, մինչդեռ նոյն իսկ այրին մէջ ունին դուռ՝ որ ուղղակի իրենց վանուց կը հաղորդէ, և միշտ այն դուռէն կը բանէին : Այս դրան ճանապարհին հետեւած է այս աստիճաններն ալ աւել Վատինաց, և մէկ շաբաթ մենք Հայքս եւ մէկ շաբաթ ալ իրենք Վատինք կ'աւելին, միշտ կոխը պակաս չլարով : Վերջին օրերս ձայն մը հանեցին որ այս աստիճանն աւելու իրաւունք չունին Հայերը, և սկսան մեր աւելն օրդ իրելը :

Վանքին հետ բանակցելով երբ տեսնուեցաւ որ Վատինք Հայերն ի

բաւ ունիւր չաւնին խօսքէն զատ երկրորդ
բաւ մը տեղամ չեն արտատաներ, կա-
ռախարութեանն լուր տրուեցաւ :

Ստոիկանութիւնը շաղկիւն իրիկց
որ այն տեղը ոչ Հայք աւելն և ոչ
Լատինք, մինչեւ որ դատաւարան ըլ-
լալով աւելլու եղանակը վճռուի :

Լատին Դրանսխոսկեան քահանայք
եօթանասունի չափ կը թափին Լիկե-
ղեցւոյ մէջ ամենքնին ուլ տարաներուն
տակ մէկ մէկ բիր, թեղիքներուն
տակ ալ մէկ մէկ ասորձանակ, կ'ըսեն
շաղկիւնն որ մենք ոչ Կառաւարու-
թիւն կը ճանաչենք, ոչ Փաշա, ոչ
ստոիկան, և կ'սկսին սանդուխն աւ-
լելու վեշերով, վրձիններով և բա-
սրանքով :

Ստոիկանութիւնն երկրորդ օրը
եւս իրիկց շաղկիւնն արգիլելու, դար-
ձեալ նոյնը կրկնեցին նոյն եղանակաւ,
այս անգամ 100 ի չափ վարդապետաց
հետ, 150 ի չափ ալ գեղապիներէն մի-
այսուցած էին : Կրտսեն շաղկիւնն որ
մենք ստոիկանութիւն չենք ճանաչեր,
եթէ մեր Հիւսրաւոսը (Կաղզիւց) կամ
Լըրուսաղեմի տեսուչը հրամայէ, կը
դադարինք աւելլել, և թէ ոչ մեզի
արգիլող չկրնար ըլլալ, եթէ զօրք ալ
գոյ :

Ըստ վրաց Սիւմ. Վեամիլ Փաշա
տեղւոյս Կառաւարիչն Հիւսրաւոսին
կը հարցնէ թէ ինչ կ'ուզէ ըլլալ
այս տեսակ դէտք մը : Երկրորդ ան-
գամ հարցուած ասուն կը պատաս-
խանէ Հիւսրաւոսն հետեւեալ նա-
մակաւ :

յերոսաղէմ 21 յուլիս 1870

Պարոն Կառաւարիչ

Ներկայ ամսոյս 19 ին արաբերէն
լեզուով գրած նամակդ ստացայ, ու

բով Չեր վեհմութիւնը Հայ և Լատին
կրօնաւորաց մէջ ծագած վէճը
ցոյց կուտայ ծննդեան այրին աստի-
ճանները աւելլու մասին :

Հայերը կը սնդեն թէ բաւական
երկար ժամանակէ ՚ի վեր կաւելին
Լատինաց հետ յիշեալ աստիճաննե-
րը : Լատինք կը հաստատեն (1) թէ ա-
նոնց աւելլու առանց իրաւունքի է,
և կ'ուզեն որ անկրօնի սովորութիւ-
նը խտրանաի, և թէ միայն իրենք
աւելն իրաւունք աւելլու :

Ինդիրն ըստ ինքեան ինչ որ ալ
ըլլայ, իմ մտածածս Չերինին նման
է, պարոն Կառաւարիչ, այսինքն թէ
պէտք է ժամ մը առաջ ծագելիք խա-
վութեան առաջին առնուլ :

Սաան որոյ կը փութամ ծանուցա-
նել Չեր վեհմութեան, որ նորին ա-
մենապատիւ Հայրութեան սուրբ եր-
կրի պահպանող սրբազանը, որուն
ուշադրութիւնը այս գործոյս վրայ
հրաւիրեցի, տարհամցոյց ինձ այս
վէճին վախճան մը տալու, պատշաճ
ժամանակի ձգելով իւր իրաւունքնե-
ները դատաւարանաւ ձեռք բերելը
կրկին անգամ Կաղաչեմ Չեր վեհ-
մութիւնը ՚ի գիտուածի եթէ այս
վէճը նորէն արժարձելու ըլլայ բա-
րեհաճիք ինձ խնայել :

Բնդունեցէք, տէր իմ համարմա-
նըս հաւատարիք :

Նորին Սիւմ-թիւն

Վեամիլ Փաշա

Կառաւարիչ Լըրու-

սաղէմայ :

(Սպոր). Սիւնդիլի

(1) Լատինք չեն կրնար հաստատել և ոչ մէկ
կէտով, մինչդեռ Հայքս Եկեղեցիին, մերն ըլ-
լալուն հաստատուն հրովարտանքն ունենք :

Ըստի վրայ աւելի դադրեցաւ, և դատաստանին յանձնուած է քննութիւնը:

Գանք հիմա վերստին Պատարազի խնդրոյն:

Այն օրը Լատինաց Ըրժ. Տեսուչը քաղաքացի լատին մը (Սանաւիլ սնուծ) կը խրկէ Ս. Պատրիարքին որ եթէ այս հրաման չտալը ծննդեան աւելին համար է, անոր միջոցը գտնել գիւրին է. կ'ուզեն մինչեւ հիմաւուած պէս դարձեալ ըլլայ, կ'ուզեն իրենց Լիկեղեցւոյ մէջի ճանապարհը իրենք աւելն, սանդուխը մենք:

Ս. Պատրիարքը պատասխանեց որ մենք աւելի խնդիրը Կառավարութեան դատաստանին ձգած ենք, և կը վերջանայ անշուշտ ըստ օրինի. անոր վրայ վերստին խորհելու հարկ մը չը կայ: Իսկ մեր Լիկեղեցւոյ մէջի ճանապարհին գալով, օր օրինօք կ'ընելու ձեզ յաւելցուց, մեր եկեղեցւոյ մէջ տեղէն անցնելու, մինչդեռ նոյն այրին մէջ ունիք յատուկ դուռ մը, ժամանակին դէպքերը այսպէս հետեւեցուցած են, ոսկայն արդէն դարերը ըստաւորուելով օրէնքներն արդար կը հրամայեն, ուստի այս խնդիրն ալ դարձեալ ժամանակին կը ձգենք:

Ըստ մանաւիլը կը յայտնէ որ իրենց Տեսուչը ցաւ ցած է Հայոց վանքը Խոխոց խնդիրին մէջ մանեւուն համար:

Պատասխանեց Սրբազանը որ Խոխոց ամէն իրաւունքն ու պաշարը պաշտպանել և կատարել մեզ յանձնուած է: Ինչպէս որ Յայր և Լատինք իրենց հետեւակ ազգերն Երուսաղէմէն ջնջեցին, նոյն միտքը չունին երբէք Հայերը, մեր հետեւակ ազգերն այս տեղէն բոլորովին սպառած ժամանակին ալ մենք վանուց ծախքը հոգացած, մէջ տեսուչ դրած ենք,

մինչեւ իրենց վարդապետ եկած աւտեն, և անոր ենք յանձնած:

Ինքը զօրաւոր մէկը Խաղտին տկար մէկը, ինչ խորհրդով և ինչ իրաւամբ ուղեց այն տկարին տեղը դրաւել յանիրաւի. դատաստանին ուղղութիւնը իւր անիրաւութիւնը յայտնեց:

Այն իրիկունը Սպանիոյ հիւպատոսն ալ իւր Թարբճանք խրկած է Ս. Պատրիարքին, որ այն պատարագը Հայք Լատինաց կը շնորհէին Սպանիոյ տէրութեան խնդրանօք. կը խրնդրէ որ դարձեալ չղանան այս շնորհքն ընել Ֆրանսիականներուն հետ քիչ մը գժտած ըլլալուն առթիւ:

Ս. Պատրիարքը ասոր պատճառն իմացնելէ ետքն ըսաւ որ Սպանիոյ Տէրութեան խնդրած պատարագը Սուրբ Յակովբայ մէջ ես ինքնին կը մատուցանեմ համայն միաբանօք, ուստի ասոր վրայ Ս. Հիւպատոսին միամտութիւնը կը խնդրեմ:

Այն օրը Գարձեալ Կաղզիոյ Հիւպատոսը նամակաւ լուր կուտայ Վրասեմ. Վրասեմի Փաշայի տեղւոյս Կառավարչին, ըսելով որ Լատինաց բազմամամանակեայ սովորական իրաւունքն է և այսօր Հայք կը զմանան:

Վրասեմ. Կառավարչի կողմէն հարցուած ժամանակ, պատասխանուեցաւ որ Լատինք մեր Լիկեղեցւոյ մէջ պատարագելու երբէք իրաւունք չունին, անոնց խնդիրը մինչեւ ցարդ կ'ընդունէինք բրիտանեական եղբայրութեան եզուովը, և բրիտանեական ընկերութիւնութեամբ, մերն անոր, անորը մեր սկզբունքով կը շնորհէինք: Սակայն այսօր Թոյլ տալ տնոնց մեր եկեղեցւոյ մէջ պատարագել, մինչդեռ Պապին յղացած եւ ծնած անսխալականութեան խնդիրն զմեզ իրենցմէ իսպառ կ'անջատէ,

այնպիսի շնորհք մը, անկարելի է մեզ
այսուհետեւ նոցա շնորհել :

Աւստի այս դարձը կրօնականի վե-
րաբերելուն Վ սեմ. Կառավարչիդ կը
յայտենէր խնդրանօք որ եթէ Չեղդ
Վ սեմու թեան միջնորդութիւնը թա-
խանձեն, չընդունիր. Ժամն զի Վիե-
ղեցական կանոններն ու հրամանն ըզ-
մեզ կ'արգիլեն ընդունել :

NATIONAL

Le 12/24 Crt. des applications ont été faites par le Couvent Latin en Ville, pour obtenir l'autorisation de S. B. Mgr. le Patriarche, de célébrer le lendemain la messe à l'Eglise de St. Jacques comme les autres années. S. B. répondit que les Latins ne célébreront plus dorénavant cette messe, car les Arméniens leur accordaient jusqu'ici de célébrer la messe une fois par an à St. Jacques et une fois à l'Eglise de St. Sauveur par la simple fraternité avec laquelle ils regardaient et regardent tous les Chrétiens, cette fraternité qui n'était autre chose que notre Religion qui nous unissait en un; et que nous attendions le moment favorable pour faire disparaître l'étrangeté supposée de nos différences.

Mais la situation actuelle des choses nous ôte ces espérances, car elle s'efforce d'y ajouter à la tête de l'Eglise de Rome une autre et plus grande difficulté entre celle-ci et l'Eglise Orientale. Une différence tellement grande et inattendue, qu'on savait bien en y pensant même être une maxime inacceptable dans les religions, et aussi opposée aux théologies chrétiennes, que l'obscurité à la lumière. Quoique les mots faillible et infaillibilité se répétaient de temps à autre avec le nom du chef de l'Eglise Romaine, nous les considérions pourtant comme des rêves illusionnaires.

Maintenant qu'il a formé un Concile de ses Evêques, et qu'il a attiré quelques uns par contrainte ou par persuasion d'adopter sa décision, celui-là n'aura dorénavant aucun part avec nous.

L'humilité Chrétienne nous oblige à ne plus faire mention dans notre Eglise de ce grand hautin. C'est aussi la volonté du chef de notre Eglise le Catholicos.

Les Latins ont pensé que ce refus provenait de la querelle qui avait eu lieu à Bethléhem vers le commencement de ce mois, relativement au balayage des cinq marches de l'entrée du nord de la grotte de la Nativité. Eclaircir ici en quelques mots cette question, ne nous paraît pas superflu.

L'entrée au nord de cette grotte aussi bien que les marches sont dans notre Eglise et nous appartiennent. Avant trente ans environ, par un ordre forcé, une porte a été pratiquée dans le mur au nord de notre Eglise, pour donner passage aux Latins d'arriver à la grotte, et depuis ce temps ils balayaient ce passage qui conduit de la dite porte à l'entrée de la grotte, comme un droit soutenu dans le temps.

Ils ont obtenu cette imposition d'ouvrir la porte en y faisant croire qu'ils n'avaient point de voie pour y arriver à la grotte, tandis qu'ils ont une porte dans la grotte même qui communique directement avec leur Couvent, et dont ils faisaient usage. C'est en conséquence de ce passage qu'ils commencèrent à balayer les marches de l'escalier, de sorte que les Arméniens balayaient une semaine et les Latins une autre. Les derniers jours, ils ont voulu répandre le bruit que les Arméniens n'avaient pas droit à ce balayage, tout en nous empêchant de balayer.

Conférant avec leur Couvent en ville sur ce sujet, et voyant qu'ils ne cessaient de dire rien autre que les Arméniens n'ont aucun droit, nous eûmes enfin recours au Gouvernement local, qui envoya un officier de Police pour défendre les Arméniens aussi bien que les Latins de balayer jusqu'à ce qu'un jugement soit donné à cet effet.

Une soixantaine de Pères-franciscains portant des bâtons sous leurs robes, se jetèrent à l'Eglise en disant à l'officier qu'ils ne reconnaissent ni Pacha, ni Gouvernement, ni Police, et commencèrent à balayer l'escalier avec des pinceaux, éponges etc. Le second jour la Police envoya encore une fois défendre le balayage: même histoire; et cette fois-ci une centaine de Pères, qui avaient ajouté à leur nombre 150 paysans, criaient que sans un ordre du Consul Français ou de leur Père Supérieur à Jérusalem, ils ne cesseraient de balayer quand même des soldats le leur défendraient.

A une seconde démarche de S. E. Kiamil Pacha Gouverneur de Jérusalem, demandant des explications sur ces faits, le Consul répond:

Consulat de France
en
Palestine

Jérusalem 21 Juillet
1870

Monsieur le Gouverneur

J'ai reçu le 19 de ce moi la lettre rédigée en Arabe par la quelle Votre Excellence me signale les vives discussions entre les Religieux Latins et les Religieux Arméniens au sujet du balayage des

quelques marches qui conduisent de l'intérieur de l'Eglise de Bethléhem à la porte de l'escalier de la grotte de la Nativité.

Les Arméniens prétendent qu'ils ont depuis un certain nombre d'années balayé concurremment avec les Latins, les marches dont il s'agit. Les Latins affirment(*) que ce n'a été là qu'un abus et qu'ils réclament contre cet abus, attendu que seuls ils ont le droit de balayer.

Quoiqu'il en soit de la question en elle-même, j'ai pensé comme vous, Monsieur le Gouverneur, qu'il y avait lieu de prévenir au plutôt les complications aux quelles elle pouvait donner naissance.

Je m'empresse de faire connaître à Votre Excellence, que sa paternité Révérendissime, le père Custode de Terre Sainte, dont j'ai appelé l'attention sur cette affaire, m'a assuré tout en réservant de reprendre en temps opportun la revendication de ses droits, qu'il allait mettre un terme aux discussions actuelles. Je prie d'ailleurs, Votre Excellence, pour le cas où ces discussions se reproduiraient de vouloir bien m'en donner avis.

Veuillez agréer Monsieur le Gouverneur, l'assurance de ma considération la plus distinguée,

(Signé) Sienkiewicz

Son Excellence
Kiamil Pacha
Gouverneur
à Jérusalem.

Sur ce, le balayage cesse et l'affaire est en jugement. Revenons à la question de la messe.

Le même jour, le R. P. Supérieur du Couvent Latin, envoie auprès de S. B. le Patriarche, pour délégué, un indigène Latin, pour faire dire qui si le refus de célébrer la messe provenait de la querelle de balayage à Bethléhem, le moyen en est facile à trouver: qu'on pourrait continuer comme par le passé, ou que les Arméniens pourraient s'ils le voulaient, balayer le passage qui est dans leur Eglise, et que les Latins balayeraient l'escalier.

Sa Béatitude répondit que cette question était déjà confiée au jugement du Gouvernement, et que par conséquent il n'y avait aucune nécessité d'y revenir là-dessus. Quant au passage que vous pratiquez au milieu de notre Eglise, par quelle loi, poursuit-il, pourrait-on vous permettre de vous servir du centre de notre Eglise pour

passage, tandis que vous avez une porte particulière dans la grotte même? Ce ne sont que les conséquences des circonstances, mais les siècles déjà éclairés prononcent juste leurs principes, et nous laisserons cette question aussi pour le temps.

Le délégué s'explique que le R. P. Supérieur s'est regretté de ce que le Couvent Arménien s'est mêlé à la question des Coptes.

C'est à nous que sont confiées, dit le Patriarche, la protection des droits des Coptes et l'exécution de leurs devoirs.

Les Arméniens n'ont aucunement l'intention de faire disparaître de Jérusalem comme les Latins et les Grecs, les communautés dépendantes d'eux, au contraire quand celles-ci étaient épuisées, les Arméniens supportaient tous les frais de leurs Couvents, y installaient des Supérieurs pour les surveiller et les remettaient enfin entre les mains de leurs prêtres quand ils se trouvaient.

Les Latins forts, et les Coptes faibles: par quelle intention et par quel droit voulaient-ils injustement s'emparer de l'endroit des faibles? la justesse du jugement a dévoilé l'iniquité.

Le même soir le Consul d'Espagne envoie son Drogman auprès du Patriarche pour le prier de ne pas refuser, à cause de la querelle qu'ils ont, une messe que les Arméniens accordaient au Latins par la sollicitation du gouvernement Espagnol.

S. B. après avoir expliqué le motif de ce refus, ajouta qu'il célébrera lui-même cette messe que le gouvernement Espagnol désire avoir dans l'Eglise de St. Jacques.

Le Consul français écrit le même jour au Gouverneur S. E. Kiamil Pacha, que les Arméniens s'opposent à ce droit que les Latins ont joui depuis des temps reculés.

En réponse aux informations de S. E. le Gouverneur, les Latins, avons-nous dit, n'ont jamais le droit d'officier dans notre Eglise, mais que c'était par un esprit de fraternité chrétienne que nous leur accordions cette faveur. Aussi, leur permettre d'officier dans notre Eglise, maintenant que le dogme de l'infailibilité conçu et engendré par le Pape, nous sépare à jamais d'eux, est une faveur que nous ne pourrions plus leur accorder. Et que cette question étant purement religieuse, nous prions S. E. le Gouverneur de ne vouloir accepter aucune intervention qui nous serait impossible d'admettre d'après les statuts et ordonnances de notre Eglise.

(*) Les Latins ne peuvent aucunement affirmer cela, tandis que les Arméniens peuvent prouver par des Firmans qu'ils possèdent leurs droits à cette Eglise.

Հանգրայեալ Տիկին Եփրեմի Աւետի-
սանեան Լըրոսաղէմացի Եղեանի տոհմի
հանգրայեալ Փարիս հանրաժողովի և սրբա-
յայտիկ հրահանգի մարտի 1-ին հայերէն լեզ-
վանով լինելու ։

ՅԱՆՈՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԿԵՆԴԱՆՈՅ

ԵՒ ՄՇԵՆԶԵՆԱԿԱՆՈՅ

Պահաւորութիւն Լըրոսաղէմ, որ կտա
կապաւորութիւն աւանդեց մարդկան .
և իւր ազդարարութեամբը կամեցաւ
զին կամքն յաջողեց . և բարեգործու-
թիւնն ստատու իրեց իւր սիրելիացը .
յոյս տալով իւր սրգարութեւն հնա-
զանդողներուն , կրկնապատիկ վարձք
տուաւ ընտանեաց իրաւունքը վճա-
րողին , և շատ վարձք տաւ տուաւ իւր
կնիքէն ողորմութիւն ընտանին ։

Փառք անար , որ անխափա Է և
անկասկած , և կենաց ժամն ու սահմա-
նը չափեց ։

Վասն զի կտակը գործընդերս է , և
զայն շտապեցողը աւելի վաճաք չառաւ
և յաւիտենականութիւն ժառանգեց ,
և թէ այս և թէ հանգերձեալ աշ-
խարհի մէջ բարի անուն տալու ,
որ այս գործը իւր կենդանութեանը
և առողջութեանը կտարեց ուղիւ
մօտը և ուրախ սրտիւ հիւանդանա-
լէ յառաջ վախճալով իւր վերջին յան-
կարծակի կոչումէն ։ Վասն զի անձը
չգիտէր թէ ուր պիտի պատահի իւր
մահը , զի մահը վճիռ է և ոչ տրամա-
թիւն , և հարկ է մահն ընդունիլ ա-
ռանց փախչելու անորմէ ուղիւ հա-
ւատով , բարի գործով , իւր ընտա-
նեաց բարի կամեցողութեամբը որ-
բայ և աշխատաց ողորմութիւն տա-
լով Լըրոսաղէմ հաճաքը կտարեւրով .
և սրտի խորհուրդն յայտնելով իւր

կտակը զրել աշխարհէս ելելէ ա-
ռաջ ։

Լըրոսաղէմ և խոտովանեցայ
անձիս վրայ հանգուցեալ լինելու
Պ. Յակովբի կողակից Լըրոսաղէմացի
Յովհաննիսի գուտարս Փարիս հանրաժողովի
անունն ու կնիքս ։ Լըրիկա և
զաւ իմ կենդանութեանը առողջու-
թեամբ և ուղիւ մօտը ստորագրեալ
վրայից ներկայա թիւ . որ ամեն ինչքս
ու տալու ամբար գրամ ինչ որ կը
գանուի սրտարատի պարտուց թուղթ ,
քամեալ , սենեալ ուրիշներէ վրայ ։
Լըրոսաղէմ զոր ընկերէս (կողակ-
ցէս) ժառանգեցի , ինձ վերաբերեալ
ուրիշ վրայ եղած առնելը , սակեղէն
արծաթեղէն զարդք , ու ազամանեղ-
էններ , և ուրիշ բաներ , և տանա
ամեն բաները կտաւեղէն , պղնձե-
ղէն , և թէ փողք և աղանելիք ,
և այլն ։ Լըրիկա աղափնէն զատ որ
պիտի յիշուին , և տունը և սրտի
կտակը , որ Պարճ կըսուի . այն է արան
ի Սաղարից . որ աստիք պիտի վը-
ճարուին ըստ յոյս ամաց որ աստեղ
գրուած է ։

Ա. Յօրոսաղէմ ։ Լըրոսաղէմ արտարա-
տական գրամէն , որ մեռնելէս յետոյ
պիտի գանուի , և վերջիշեալ առնե-
լեացս մաւրհաններէն , նախ յիտուն
հաղար (50000) զըզ վճարուի մեռնե-
լուս օրն ամեն պիտայից , պատանքի ,
գաղաղի և թաղելու , և ինչ որ հար-
կաւորի զիս յաղաղատ թաղել տա-
լու համար , թէ որ մահս ուրիշ տե-
ղեաց մէջ պատահի , ինչպէս է յա-
րապա և կամ ի Գամասկոս և յԱլեք-
սանդրիս . և գերեզմանս սուրբ Սի-
նատայ վանուց մէջ պիտի ըլլայ այն
գերեզմանատունը , ուր էրիկա թաղ-
ուած է ։ Լըրեաւն հաղար (30000) զըզ
վճարուի գերեզմանիս մարմարեայ
քարին համար , նման էրիկան գերեզ-

մանարարին: Տասն հազար (10000) զըշ
Կարգաւորաց և Սարկաւազաց վճա-
րուի, որ Լեզիպոսի Լեկեղեցին կը
գտնուին: Հինգ հազար (5000) զըշ
Լեկեղեցւոյն տրուի թաղմանս օրը մե-
ծագին և պատարագուց, Հինգ հա-
զար (5000) զըշ վճարուի նմանապէս
նոյն շաբաթ երեկոյին: Տասն հազար
(10000) զըշ թաղմանս քառասներորդ
օրը վճարուի ՚ի վանս սրբոյն Սինա-
սայ մօմագին, պատարագուց, և ու-
ղորմութիւն աղբատաց, կարգաւո-
րաց և մատաղի համար:

Վերոյիշեալ ծախքերն ընելէն վերջը
նոյնպէս հարիւր յիսուն երկու հազար
և հինգ հարիւր (152,500) զըշ հետե-
ւեալ անձանց վճարուի. իննսուն հա-
զար (90000) զըշ երեք քերցս, որք են
Հերոս խաթուն՝ կողակից Պ. Գրի-
գորին, Սարիամ խաթուն՝ կողակից
Պ. Սինասին, և Սրբուհի խաթուն՝
կողակից Պ. Պետրոսին, ամեն մէկին
երեսուն հազարական զըշ, սոյն գրա-
մէն քսան հազար (20000) զըշ վճարուի
տասնական հազարէն նաև հօր եղբօր
սրգւոցս, Պ. Գեորգին և Պ. Կարա-
պետին, որ հանգուցեալ Լըուսաղե-
մացի Յակոբին սրգիներն են, և ան-
կից զստ ուրիշ ոչինչ չունին:

Նոյն գրամէն նաեւ տասն հազար
(10000) զըուշ քրքս աղջկան սրբու-
հին վճարուի, և եօթն հազար հինգ
հարիւր (7500) երեք հապէշ աղախին
ներուն, որոնց աղատութիւնն ար-
դէն յառաջագոյն տրուած է: Տասն
հազար (10000) վճարուի երկու աղա-
խիններուս, որք այժմ տանս մէջն են,
որոց անուանքն են Սիտան և Սէն-
քեշէ և ըստ կտակագրին աղատ են:
տասն և հինգ հազար (15000) զըուշ
եւս Լեզիպոսի աղբատաց բաժնուի
՚ի փառս Մատուոյ. յիշեալ գրամն
կը լրանայ: Քսան և հինգ հազար

(25000) զըուշ եւս տրուի կտակին վե-
րիկին (որոյ անունը վարը պիտի յիշուի)
և այս՝ այն գրամէն վճարուի, որ իմ
մեռնելէս զինի գտնուին. ինչպէս են
եօթն և կէս քրաթ զոր երկանէս ժա-
ռանգեցի, երկու հազար և երկու
հարիւր քեսէ (որք Լեզիպոսի ողջ
գրամ են) զոր երկանս շնորհք բրած
էր Լեֆէնտինայ Սայիտ Փաշան, և Պ.
Կարապետէն իրեն ընկած ժառան-
գութիւնը, և Պ. Գրիգորէն բոլոր
առնելիքներս, այդ ամենքը վճարուի
այնպէս, ինչպէս որ պիտի յիշենք
վարը:

Եօթն քրաթն (որ ժառանգութե-
նէն եկաւ) Սկրտիչ պեկէն առնուի
գիտութիւն պատրիարքարանին Հայոց
որ Լեզիպոսս և երկու քերցս, և
երկու մասի բաժնուին, առաջին
մասը քոյրերուս տրուի, ամենը երեք
բաժին ընելով, և երկրորդ մասը, գի-
տութեամբ պատրիարքարանին Հայ-
ոց և մեծամեծաց կամ իշխանաց աղ-
ջին կտրուած մը գնուի, և Լեզիպ-
ոսի եկեղեցւոյն յիշատակ ըլլայ, և
անոր արդիւնքն Լեզիպոսի վարժա-
տան տրուի աղբատ տղայոց համար,
բայց այն առնելիքը՝ որ Պ. Կարապե-
տին ժառանգութենէն հասած է,
նոյն ժամանակին նորա վրայ մուրհակ
մը գտնուելով, վերջը ուղուի գիտու-
թեամբ երեք քոյրերուս և պատրիար-
քարանին Հայոց որ Եփմիր, և առ-
նուելով երկու մասի բաժնուի, մաս
մը տրուի քոյրերուս և միւս մասը
Հայոց հիւանդանոցին վճարուի որ
Եփմիր, գիտութիւն Հայոց պատրի-
արքարանին:

Բայց իմ առնելիքս (որ ՚ի վերայ
Պ. Գրիգորին), գիտութեամբ քոյ-
րերուս և Լեզիպոսի Պատրիարքա-
րանին առնուելով երկու մասի բաժ-
նուի, առաջին մասով կտրուած առ-

նուի և սուրբ Սինատայ եկեղեցւոյն յիշատակ ըլլայ արդեանց համար, և միւս մասը քրքրելուս տրուի :

Բ. Յօդո՞ւմք : Սակեղէն և արծաթեղէն զարդերն , որք մեռնելէս զինի կը գտնուին , իմ կամօքս տրուի քրոջս Սրբուհի խաթունին . զարդերն են ադամանդեայ լուսնածեւ նշան մը՝ որ էրկանէս է . ադամանդեայ ֆէլէ մէնք աստղ մը , ադամանդեայ մատանի մը և դերայէ մը : Ադամանդեայ քարով ոչ ֆրէնկի զոյգ մը , ադամանդեայ մատանի մը , ոսկի ժամացոյց մը ադամանդեայ քարով զարդարեալ և ոսկիէ գօրտօնով . հինգ թիւով մարգարիտէ զարդ մը (որուն թիւը 277 հասէ) վրան էլ մասն քարով տրուին իմ քրոջս Սարիւամ խաթունին : Օղոյ մը ոչ ադամանդեայ քարով , և մատանի մը եւս գութ ադամանդեայ քարով , տրուի Հորոք խաթունին : Սակի աղարան ջան մը ադամանդով , մատանի մը ադամանդով և ոսկով , զարդ ոսկեղէն և արծաթեղէն տրուին երկու աղա իրեններուս , որոնք պիտի ազատին կոտկողութիւն առանց մէկէ մը արգել գտնելու :

Գ. Յօդո՞ւմք : Այս ամեն ինչքերը որք տանս մէջ կը գտնուին , և որք վերը չյիշուեցան , ինչպէս են անօթք պղնձեղէնք և այլն . ասոնցմէ երկու պղնձեղէն կաթնայք , երկու անկողին փութիքով , լուսչարան մը (լեկէն և ըպրբն) և կոնք մը լուսնալեաց , երեք վերմակներ , երեք շկլթէ և երկու թեայ պառկելու մահճակալք (քարեօրս) երկու տիւզինէ սկուտեղ (թապախ) յախճապակեայ (շինիէ) և երկու տիւզինէ գաւաթ , տրուին երկու աղա իրեններուս : Բայց ամեն կտաւեղէն և մետաքսեայ հագուստներս բաժնուին Հայոց աղքատ Օրիորդներուն , և ասոնցմէ զատ ինչ որ տանս մէջ գրտնուի բոլորն ալ օրինաւոր գնով ծախուելով , նոյն դրամով տեղ մը առնուի ուր որ ըլլայ , գիտութիւն լ'մենա

տրուի : Ս. Պատրիարք Հօր , որ յիշուստղէմ , և յիշատակ ըլլայ յանուն իմ և էրկանս Սուրբ Յակոբայ վանուց՝ որ յերուտղէմ : Աւանկից եկած առաջին արդիւնքնայն տեղին (յիշեալ) շինութեան վճարուի , և ինչ որ աւելնայ այն արդիւնքէն տրուի աղքատաց , որք ՚ի Ս. վանս Նքուստղէմի կը գտնուին :

Դ. Յօդո՞ւմք : Պզտիկ տունը և արտի կտորը՝ որ Պարճ կ'անուանի ՚ի Սադարի , ասոնք երեք քրքրելուս տրուին երեք մաս բաժնուելով , ըսացաւ կտակն :

Ա երոյիշեալ բոլոր ինչքերը և բաժանման կարգադրութիւնը ես իմ յօժար կամօքս և ուրախ սրտիւ , առանց մէկէ բռնադատուելու ՚ի կենդանութեանս և յառաջութեան նրա կտակեցի , ներկայութեամբ վիս յից՝ որ կան ՚ի ներքոյ , և ազդարարութեամբ Աստուծոյ . նաեւ ներկայութեամբ Պ Յակոբի Տ. Գաւարեան կտակիս վերիկին , որ է յազգէն մերմէ Ղզմիրցոյ և երեւելի վաճառական Ղզմիրցոյն . և զայս վերիլ բրի կտակիս , որ մեռնելէս զինի խաղաքանելիւրին իրաւունքը տայ կամ բաժանէ , զի հաւատարիմ և բարեհամբաւ է . և իւր վրայ առնելիք մը չունիմ այն հաշուոյն համեմատ զոր կենդանութեանս իրեն հետ տեսի , և ինքն յօժար կամօք բնդունեց կտակիս վերիլութիւնը ներկայութեամբ ՚ի ներքոյ յիշեալ , և իւր աշխատանաց փոխարէն զինքն վարձատրեցի , ինչպէս որ վերը յիշուեցաւ , և նոր կը տակիս հաստատման և առաջինին խափանմանը համար , զոր յառաջագոյն ընելով Պատրիարքարանի մէջ գրուած էր , պիտի ջանայ որ անով գործ չը տեսնուի . զի այս կտակս ուրախ սրտիւ և յօժար կամօք բրի , և երեք

օրինակ ըրի միատեսակ, մինն իմքս վրս մնայ, երկրորդն Պատրիարքարան տրուի, և երրորդն կտակիս վէրկլին յանձնուի, որով իրեն վարձն կ'առնէ և միջի գրուածները կը գործադրէ առանց խռովութեան ոչ ժառանգաց և ոչ այլոց կողմանէ, և անկից բան մը չմնորուի երբէք, զի չունիմ ոչինչ անոր վրայ, և այս բոլոր գործու ջուրթիւնը այս կտակիս համեմատ ըլլայ, զի այս իմ յօժար կամքս և հաճութեամբ յօրինուեցաւ: Ով որ այս գրուածէն փաքր ինչ աւելցնէ կամ պակսեցնէ, յաւուրն դատաւտանի Տէրն մեր Քրիստոս իրեն սոսին ու դատախազը ըլլայ, և նշովեալ ըլլայ բոլոր Սարսիբասայ բերնէն և անոր տան մէջ օրհնութիւն չըլլայ և ոչ ինչք ու ստացուածք, և Արտուած վէրկլ և վկայ ըլլայ:

1287	Փարիս հանձն իշխակից
Սէֆէր ԿՐ	հանգրայեալ Աւետարան
ԴԷ	Նեան Յակիբի
1869	Կնիք

Երուսաղէմացի Յօհաննէսի գուռ տրը Փարիս Հանձնը՝ այս ժողովրին ներկայ էր, և ներկայ գտնուեցաւ նաև Պ. Յակոբ Տէր Գասպարեան Խղմիրցի, որ երեւելի վաճառական է Ղզղէքսանդրիա: Սեր առջևը խոստացաւ և խոստովանեցաւ, և կտակը զոր Հանձնը ուրախութեամբ և առանց անձնական տկարութեան գըրեց, իւր յօժար կամքովն էր առանց մէկէմը ստիպուելու, և Պ. Յակովբը որ ներկայ էր մեր քով, փոխանորդ կարգեց սոյն կտակին որպէս զի իւր մահուանէն զինի իւր գրոյն համեմատ բաժանէ, նա ալ յօժարութեւն ընդունեց սոյն փոխանորդութիւնը (վէրկլութիւնը) մեր ներկայութեանը: Այս ամենուն վկայ ըլլալով կը

կերեմք. նա եւս Արտուած ալ թող վկայ ըլլայ:

Կնիս և Հայերէն գիր	Պարմա Հայ. գրով
Վկայ է և ներկայ	Վկայ է և ներկայ
Եղեղա Տէրիբի	Պարմա Յակիբ
Պարմա Տէրիբի	Աւետարան:

— Ստեփան Ս. Աթուոյս սուրբաբար տունը առանձին ձեռնագրութեան մաշտոց մը տալէ կը պատրաստուէինք. Ս. Աթուոյս Հագեւորական ժողովն ուղեց որ սոյն մաշտոցի մէջ նշովեց լոյ կարգն աւելցուի նաև Պիոս. Թ. արդի Պատն Հռովմայ. որ ուղեց Արտուած անսխալութեան փառքն իրեն վերաբերել:

— Սասիս ըագրոյն 936 թիւը կարգալով ոչ սակաւ զարմացանք այն փոքրր յօդուածին վրայ որ Երուսաղէմին կը վերաբերի, որ է

« Երուսաղէմաց Ս. Պատրիարքէն առ Գեր. Սիմէօն Եպիսկոպոսն քաջուած հեռագրէ մը կ'իմանամք, որ Եգիպտոսի Առաջնորդ Գեր. Սեւրովը Արքազանը Երուսաղէմի կալուածոց վրայ Ս. Պատրիարքին կողմէն տեսուչ կարգուած Երուսաղէմացի վարդապետին երկու ապտակ զարկեր է: Կ'ըսուի թէ Երուսաղէմաց Ս. Պատրիարքն այս անվայել թշնամանաց գործը հեռագրով Բարձր. Սեմ. Եպարքոս Ալի փաշային իմա ցուցեր է և հատուցում կը խնդրէ: »

Չարմացանք ըսինք վերը, այո՛, փասն զի այս փոքր յօդուածի մէջ քանի մը զիտողութեան արժանի կետեր կան:

Ա. որ Սասիսի Պն. Խըմբագիւրը շատ լաւ գիտէ թէ այն Եգիպտոսի Գեր. Առաջնորդ անուանած Եպիսկոպոսը ինչ պաշտօնով գնաց Եգիպտոս. որ այն յոմանց անոր

երթալն ահրաժեշտ կարծեցեալ պաշ-
տօնն ալ արդէն տարի մի է որ լրա-
ցած է . իսկ այն Գեր . Լյպիսկոպոսի
վերադարձը Սասիսի Պ . Խրմբադրին
կը հարցընեմք թէ ինչո՞ւ մինչև ցարդ
ուշացած է : Օ՛ի եթէ այդ Գեր .
Լյպիսկոպոսն այդքան բանիբուն ,
գործունեոյ , աշալուրջ և ազգասէր
է , ինչպէս բան է որ իւր սեպհական
առաջնորդական դէմն որոյ վրայ ե-
պիսկոպոսութեամբ պսակուած է և
որոյ մէջ այս քան հազար հոգի Հայ
Ժողովուրդ կայ այնպէս երեսի վրայ
Թողուցեր և գնացեր է Լյպիսկոպոս ,
ուր 150-200 հոգի հաղիւ կը գտնու-
ւին , և այն տեղ կուղէ իւր ազգա-
սիրական եռանդը ցոյց տալ մե՛ծ , մե՛ծ
Լջգասիրութիւն :

Եյս Գերապատիւ Լյպիսկոպոսն
Լիկեղեցական կանոնաց կարծեօք ա-
մենեւին տեղեկութիւն չունի . որ
խըստիւ կարգիլէ առաջնորդներուն
ուրիշ դէմերուն և վիճակներու վը-
րայ չընանալ . (այս եւս վնաս չու-
նի վասն զի տարիքը դեռ քիչ է կա-
մաց կամաց կը սովորի) :

Ի . Ար հարցունեմք Պ . Խմբադրին
թէ այդ իւր անուանած Գեր . Առաջ-
նորդի հրովարտակն ու կոնդակն ար-
դեօք ո՞վ տուած է . Լջգ . Վարչու-
թիւնը արդեօք , — ոչ : Պօլոյ Սրբա-
զան Պատրիարքն արդեօք առանձնա-
կի , — ոչ : Ինչո՞ւ չհրատարակեց ՚ի
լուր ամենեցուն . եթէ աս երկուքին
մէկը անոր կոնդակը կամ հրամանը
տուած են :

Գ . Պ . Խմբադրին կըսէ թէ
Գեր . Առաջնորդ երկու աստակ
զարկած է . եւ այս իբր հեռագը-
րէն առնելով կըսէ , Երուսաղեմաց
Պատրիարքն իւր հեռագրի մէջ ոչ
երկու . և ոչ 12 աստակի անուն յիշած
է , այս ալ հեռագրի վրան կարծիք

մի է : Իսկ զարնելու մասին որ անվա-
յել ասած է , որ ոչ թէ անվայել է
այլ բարբարոսական գործ է . բայց
քանի որ նա անվայել բոսած է այս
մասին իրրեւ արդարաւստ , Թող ըն-
դունիմք Թող տալ :

Գ . Երուսաղեմացի Վարդապետ
մի բոսած է . այս վարդապետը Սասի-
սի Պ . Խմբադրին շատ լաւ կը ճա-
նաչէ և իրեն հետ շատ տեսութիւն
ըրած է . որոյ անունն անգամ չկրնար
յիշել այս տեղ , և առ ոչինչ համարե-
լով մի մէջ կը բերէ . և անօրինող ու
կարգէն և չափէն դուրս ելած Լյ-
պիսկոպոս մը Գեր . Առաջնորդը
կ'անուանէ :

Իոլոր խմբագիրները նմանապէս
և Սասիս շատ Լյպիսկոպոսներու և
Վարդապետներու անկարգ և ասօրէն
ընթացքը հրատարակած են , և շատ
լաւ են ըրած անոնց ուղղութեան
համար . իսկ այս Լյպիսկոպոսի ինքնա-
կոչ Առաջնորդի ասօրէն , եպերեթի
և զգուելի ընթացքն թէեւ մինչեւ
հիմայ և ոչ մէկ լրագիր հրատարա-
կեց , բայց և ոչ մէկու շողբորթու-
թիւնը ցարդ տեսած ենք :

Եւ այսօր Սասիսի էջերուն մէջ
այս տեսակ վայրենական գործի մը վը-
րայ ներողութեամբ և գրեթէ ան-
յարմար խօսիլը պիտի զարմացնէ ան-
չու շա շատերը :

Փ . Վ .

ԺԱՄԵՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆԵՐ

Յունիս տասն և երկու ուրբաթ
երեկոյին . Սուրբ քաղաքիս մէջ ամե-
նայն ուրախութեամբ կատարուե-
ցաւ () Գոստափառ Սուրբան Լպտիւ
Լիւիլ իոան մեր խնամաւատ Կայսեր

դահակաբաժնի տարեկան արժույթը : յամբ
12 ին սկսած թիւը անհոգաց բարձր որո-
տու մեծերն արձակիլ և բաժնաւորու-
թիւններն ըրալ ամեն տեղ, որք քա-
ղաքիս շքեղութիւնը կը կրկնապատկէին.
նաեւ բարեխաճիւ աշխարհաց ոչ առ-
կաւ սիրտը գրաւեց Սուրբ վանուցս
Կիսկաթիւ Նորին Սէն Կաթառութեան
ըրած վայելուչ եւ շքեղ զարդերն՝
որք որ յառաջ պատարաստուած էին
Սանուցս գաւառի դրան առջեւ : Նորին
կայսերութեան պատկերը դրուած էր
դրան վրայ գեղեցիկ ծաղկակերտ չոր-
ջապատեալ, և չորս կողմը շատ մը
կանթեղներով և լապտերներով լե-
ցուն, որոնք կարծես ցերեկեան լու-
սաւորութիւն կը ներկայացնէին, չը
մոռնանք նաեւ ագարանաց ևս ըրած աղ-
ղեցութիւնն ամեն անհատի սրտին
մէջ : մինչեւ ժամը վեցին միջոցները
այսպէս շարունակուեցաւ, և ամեն
տեղ երկար օրեր մտղմեղով իրենց ()
գոստաւառ Սուրբ մանին կենաց վեր-
ջացուցին հանդէսը :

— Յունիս վեցին ժամը 11 1/2 ի մի-
ջոցին շարժ մը տեղի ունեցաւ քաղա-
քիս մէջ վայրկեան մը տեւողութեւ,
բայց երբեք փոքր միտս մը անգամ
չպատճառեց և ոչ մէկ տեղ մը :

Սինչեւ ցարդ շատերը քաջ գի-
տէին որ շարժը այն ատեն միայն պա-
տահի երբ հոգմը բոլորովին կտրէ իւր
շնչառութիւնը : Նիրաւի քաղաքիս մէջ
ամառուան ատեն քիչ տար չ'ըլլար,
սակայն այսու ամենայնիւ այս ամիս
ներն դրութեւ զովացուցիչ եղանակաւ
կ'անցնին և անցան, նայն իսկ յիշեալ
շարժին պատահած օրն ալ գեղեցիկ
ըով օդ կը բանէր :

— Ինչպէս որ ուրիշ տարիներ նմա-
նապէս այս տարի Սրբոց Գայիան
եանց տօնախմբութեան օրը, քաղա-
քիս Հայ օրհորդաց հանդէսը կա-

տարուեցաւ յիշեալ կուսանաց ա-
նուներ կրող դպրացին մէջ :

Հանդիպին ներկայ էին Սմեն,
Սրբազան Պատրիարք Հայրը, Վեր-
Կայիսկապոսը և վարդապետը, նմա-
նապէս օրհորդաց ծնողաց խումն
բազմութիւնը որոնք իրենց զաւակաց
ունեցած յառաջագէժ քոյրերն կու-
ղէին տեսանել աւառ սրտիւ : Հան-
դէսն սկսաւ անտէր Հայաստանի տը-
խաւը և միանգամայն սրտագրաւ եր-
գերով, և օրհորդներէն մին յատեան
ներկայանալով սկսաւ առաքինութեւ
վրայ ճառել որուն մէջ կ'իմացնէր իւր
ընկերակցացը, թէ մարդիկ առաջի-
նու թեամբ միայն կրնան իրենց ցան-
կալի եղող երջանկութեան հասնիլ,
և կը յորդորէր զանոնք առաքինու-
թեան հետամուտ ըլլալ իրեն առա-
ջին ապրիլ և մեռնիլ, օրինակ բե-
րելով Սրբոց Գայիանեանց անմահ
յիշատակը : Կտր յաջորդեցին դար-
ձեալ երգեր, և յետոյ բանաստա-
ւութիւն մը, որ արդի իւր կարուսթիւն-
նէն վեր բաներաւ ձեռնամուխ ըլլա-
լով միտաւարներն կը նկատէր : Վը-
գային Հանդէսներուն Վըգին մէջ ինչ
ներկայորժութիւններ տեսնալը գրե-
թէ շատերուն յայտնի ըլլալով հոս
վերստին կրկնելու հարկ չկայ, ուս-
տի ինչպէս որ ուրիշ հանդէսներ
նմանապէս այն հանդէսս անշուշտ
ոչ առկաւ ուրախական զգացումներ
պիտի ծագէ ուսումնասէր սրտերուն
մէջ :

() օրհորդաց լիցնելէն անմիջապէս
ետը Ս. Պատրիարք Հայրը համա-
ռօտ առնապատկութիւնը ըրաւ, որով
կը յայտնէր թէ, «մարդիկ պէտք չէ որ
իրենց յոյսը ուրիշի մը վրայ դնեն,
քանի որ կ'ըսէր աշխարհս փոփոխական
է՝ անշուշտ անոր ենթակայներն ալ փո-
փոխական կ'ըլլան, որովհետեւ անուա-

նի հարուստներուն քիչ օրուան մէջ աղ-
քատուածեան լուծին տակ խնայը շատ
անգամ յայտնի տեսնուած է. ուստի
ծնողք պարտաւ որ են իրենց դուստրոց
յառաջադիմութեանը համար ամեն
ընտէրի դարձ զնեւ օրագէտ զի անոնք
կարող ըլլան նոյն դիտութեան կամ
օրհեատին միջոցաւ անցեալէն իրա-
տուիչ ներկային մէջ խոհեմաբար շար-
ժիլ և տպառնին դուշակելու չեղբա-
ղոյց իւր խօսքը օրհնելով զանոնք. նա
և քանի մը վայրկեան եւս () օրորդաց
ձեռագործներն աչքէ անցուելով,
որոնք յիշեալ օրորդաց ունեցած յա-
ռաջադիմութեանին յայտնի կ'ընէին,
մեկնեցան բոլոր Հանդիսականք:

— [մտոյ 25] Ետայի մարդարեւի տո-
նոսմբութեան օրը՝ կատարուեցաւ
նաեւ Ետայի Ս. Պատրիարք Զօրան
ուան տարեգարծը: Եւս օտեան ժա-
մերդութեանէն ետքը բոլոր միաբա-
նութիւնը գնացին ի Պատրիարքա-
րան, ուր դպրոցի աշակերտներէն մէ-
կը տարեգարծի շնորհաւորութեան
ուղերձ մը (առ Ս. Պատրիարքն)
կարդաց, այս հանդէսէն վերջը երե-
կոյնի ալ Վանուցս հասարակաց սեղա-
նատուելը հացկերպմ մը տրուեցաւ,
ուր ներկայ էին նաեւ քաղաքացի ե-
րէւելիները:

— () գոտապիտ Սուլթան ԱՅՏԻԼ
Ը. 212 խան մեր գլխաւոր Կայսեր
իւր ամեն Հարստակաց յառաջադի-
մութեանը համար ունեցած իղձն ու
փափազն արգէն ամենուն յայտնի
է, և գրեթէ շարունակ թէ Եղգային
և թէ ուրիշ Եղգաց լրագիրներու
մէջ կը լուրի:

Եհաւասիկ ասոնցմէ մէկն ալ հե-
տեւեալ հարցաքննութիւնը կրնայ
համարուիլ, որ կատարեցաւ ամսոյս
12 ին քաղաքիս նորին Կայսրութեան
հրամանաւ հաստատուած Րիւսիւ-

է անուն Գպրոցին մէջ, ի ներկայու-
թեան Սիւթեարիֆ Վսեմ. Վեա-
միլ Փաշայի և ուրիշ երեւելի ան-
ձանց: Եւսկերպաց քիչ ժամանակի
մէջ ունեցած ուսման յառաջադի-
մութեանին թէ Տաճկերէնի և թէ
Գաղղերէնի մէջ, մեծ գովեստից
արժանի է, և իրենց Վարժապետաց
անխնջ աշխատութիւնն իսկ կը
յայտնէ: Երանի թէ ամեն տեղ այս
պէս ուսման արձագանքները լուե-
լով, բոլորովն հալածուէր ազիտու-
թեան ստուերը:

Յիշեալ գպրոցին առաջին վար-
ժապետ Կոլու Պէքիր էֆէնտին
քննութեան մասին ի հրատարակու-
թիւն խրկած Տաճկերէն թուղթը օ-
րինակելով կը գնէ մը հոս:

Սայէի մարիֆ վայէի Հաղե-
թի Փատիլահիտէ, Գուտու շէրիֆ
Րիւստիւէ մէքթէպինին իմթիհան
վագթը թէգարբիւս էյլէտիկինտէն,
պու սէնէի միւսպէքէտէ շէհր
թէմուզիւն օն պէշինճի կիւնի իթի-
պարի իւէ՝ Սէքթէպի միւսպու տէ-
րունիտէ Գուտու շէրիֆ Սիւթե-
արիֆի Սաւաթթըլ Վեամիլ Փաշա,
վէ Ֆաղլիթթըլ Սուլա էֆէնտի,
վէ Ետպիրի Շահանէ լիվալէրինտէն
Սաւաթթըլ Սուսթաֆափաշայի սա-
յիր իւմերաի Վսեմի վէ Օտայիթան
վէ վիւճուհ պէլտէ հաղարաթթէրի հու-
ղարթէրինտէ ուսուլու վէճիլէ Երա-
պիտէն վէ թիւքթիտէն սիվալ օրուան
էսիւլէթէրէ պէա գատարէլ իմֆեան
էճվէպէի լաղըմի իրաա էյլէտիթէ-
րինտէն վէ պու անէ գատար թաալիմ
էյլէտիթէրի իսթթթը սիւլիւսիւ տաիի
իրաա էյլէյուս պիթինճի տէրէճէտէ
պէսէնտիտէ օրուսուս իմթիհան իսե-
լա օրուսգտան սօնկրա, վաճիպէի
վիմթթթ օրան տօվայի Փատիլահիլի

էտատէն տնկրա, շակիրտան ծիւմ-
լէսի պիրտէն պիլէնտ ամազ իլէ իւչ
քէրրէ Փատիւաճըմ չօդ եաշա տէ-
յուպ մէճլիսի խիթամ բէզլեր օլ-
մուշ տուր :

Վ է շակիրտան մուճա իլէ հիմին պու-
պապատէ օլան զայրէթլէրինտէն անկ-
լաշլուրդընա կէօրէ, ազ վագրթուս
չօդա իլուճ վէ մաարըֆ գէսպ էյլէյէ-
ճէքլէրի ճիւմլէնին միւսէլէմի օլուպ,
վէ պիրտէ պու տէրէճէտէ պուլուն-
մալէրի մըհա Խօճալէրինին հիւս-
նի թէտպիրի վէ զայրէթքէշլիկի ճի-
հէթինտէն օլտուղու ճիւմլէնին մա-
լիւմիւտիւր : Վ է Գուտու շէրիֆ
տախի էլճէրի ճիհէթ սայր պէլտէ,
լէրէ գըյաս թութուլմայուպ, էլտէ-
նէյի մուխթալիֆէ իլէ մուխթալիտ
օլտուղունտան, Գըրանարզ լիտանըր
թաալիմ էթմէք իւզըն պիր մուալլի-
մին լուղումի կէօրիւնմէսի խճապ էթ-
միշ իտէտէ, սայէի Փատիւաճիտէ օնուն
տախի պիր գաշ մահ մուգատտէ մթա-
յինի վուգուհ պուլուպ թալիմէ միւ-
պաշրաթ օլունտուղունի իֆատէ
պապինտէ պէյանը հալէ ճիւրէթ գը-
լնտը :

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՅ ՄԷՋ ԶՈՒՐ

Սողոմոնեան Տաճարի բակին հիւ-
սիւսային տրեմտեան անկեան ետե,
ուր Արքունի զօրանոցն է, այն զօ-
րանոցի ետեւի արեւմտեան պատին
յատակի ճանտարհին ներքեւ եր-
կու հարիւր կանգնոյ չափ երկայնու-
թիւ և տասն կանգնոյ չափ խորութիւն
խոշոր քարերով ամենահաստատ շինու-
ած կամար մը բացուեցաւ, և կ'երե-
ւի որ Աղէկիայի ժամանակէն շինուած
ըլայ, և մինչև ցարդ անձանթ մնա-
ցած եր, որոյ յատակը գտնալու համար
սաստիկ եռանդեամբ կ'աշխատին բո-

լոր հողերը դուրս հանելով, և արդէն
եօթըն կանգնոյ չափ խորութեան
հասած են : Այս կամարին սկիզբը
զօրանոցի ետեւի կողմերէն սկսելով,
կ'երթայ դէպ ի հիւսիս յարեմուս
տին մայրապետաց նոր շինուած վա-
նուց ներքեւն ի վեր, երկու հարիւր
կանգնոյ չափ երթալով կը հասնի հաւ-
տատուն պատի մը առջեւը, որուն
մէջ տեղն դուռ մը կոյ որ այժմ դու-
ցուած է, անկից հաստատուն սան-
դուխով մը վար կ'իջնայ, և կամարին
մէջ բոլորովին հողով լեցուն ըլլալով,
սանդուխին որչափ խոր իջնալն յայտ-
նի չէ : Այս հողը ըստ ամենայնի
յայտնի է որ վերջին ատեններս ըց-
ուած է այս տեղ, Ատին մայրապե-
տաց շէնքերը շինուած ատեն ատկէ
3-4 տարի յառաջ, և նոյն վանուց հի-
մերը փորուած միջոցին այս ջրայն մէկ
ճիւղը դուրս ելաւ զոր շատ մարդիկ
տեսան, որ այն ատեն ալ հռչակուե-
ցաւ, թէ մեծ ջուր ելած է շէնքին
հիմերէն :

Այն ժամանակներ այս ջուր ելե-
լու հռչակը շուտ խափանուեցաւ, և
այն ջուրը Ատիններն իրենց շէնքին
գործածելով վերջը ծածկեցին, կ'ե-
րեւի որ այս կամարին տակն եղած
ըլայ նոյն ջրայն աւազանը կամ անցքը :

Կամարին մէջ տեղի հողը ըստ
բաւականին վերցած է, և պատերուն
տակի կողմէն կ'երեւի ջուր եղած
ժամանակի պատին երեսի կանանչու-
թիւնը, որ հիմա բոլորովին սեւցած
է և կարծրացած միանգամայն :

Կամարս իւր հիմունքէն մինչև
վերը սրբատաշ քարերով է կազմեալ
հաստատուն, կամարին վրայ կարգաւ
քսանի չափ հօրի բերաններ կան ու
րոյ երկուքը բացուած են հիմա, որ
քիչ մը հարաւայ մէջ տեղերը կ'իջնան
զրէթէ, այս բերաններուն տակի հո-

ղերը պարպելով տակը ջուրի մը հա-
սած է, որ դործաւորներ մէկ աման
հող պարպելով մէկ աման ալ ջուր կը
պարպեն :

Կամարը ճանապարհին յատակէն
երեք կանգնող չափ խոր բլրալով, և
կամարին մէջ հողն ալ 16 կանգնաչափ
բայուելով այս ջուրն ելած է :

Կամարին հարաւային կողմը արեւ-
ելելեան պատին ետեւ կամար մը եւս
բացուած է, հասարակ դարերու կա-
մարներէ մեծ, որ դեռ բոլորովին բա-
ցուած չէ և աւաղանին յատակն ըլ-
լալ կը կարծուի, այս կամարէն ան-
գին ևս ուրիշ մ'ալ կայ առջի կա-
մարէն աւելի երկայն և լայն դար-
ձեալ սրբատաշ քարերով, և վրան
ալ մէկ կարգ հորի բերաններ դար-
ձեալ : Կը կարծուի ալ որ այս կամար-
ները մէկ մեծ գետի մը ջրանցքներն
ըլլան, և այս տեղերն ալ ինչպէս քա-
ղաքիս շատ տեղերը, աւաղանի նման
յօրինուած քաղաքացւոց ջուր առ-
նելու համար :

Չ լրանցք ըլլալուն մեծ ապացոյց
մ'է առաջին կամարին հարաւային
արեւմտեան անկիւնը եղած անցքը,
ուրկէ հազիւ երկու հոգի մէկտեղ
կրնան անցնիլ : Այս նեղ անցքը մէկ
մեծ ժայռի մը մէջը փորուած է ճա-
նապարհի յատակէն մինչև 15-20 կան-
գուն խորութեամբ. և այս անցքին
մէջ ալ դարձեալ երկու կանգուն
բարձրութեամբ ջրոյ կանանչութեան
նշանները կան նոյնպէս կարծրացած :

Այս նեղը կ'երթայ մինչև Աղու-
մանեան Տաճարի տակը հետզհետէ
խորունկնալով : Ասկայն այս նեղին
մէջն ալ դարձեալ հող լեցուած է. և
այս հողն երթալով այնչափ կը բարձ-
րանայ որ մինչև 45 կանգուն բարձ-
րութեան կը հասնի :

Ահլին մէջ ալ տեղ տեղ լեցուած

հողերը տիղմ են դարձած, տեղ տեղ
ալ այն տիղմերուն մէջ քար լեցուած
ըլլալով քարացատակ մ'է դարձած :

Վսեմ. Քեամիլ Փաշային սաստիկ
հրամաններն անխնջ կաշխատեցը-
նեն ժամ յառաջ մաքրելու և կա-
տարելու թեան հասցրնելու համար.
և Ս. Լըռուսաղեմի համար նոր տարիմի
պիտի սեպուի անշուշտ այս ջրոյն գիւ-
տը, որ հացէն աւելի կը սեպուի
Քաղաքիս բնակչաց : Սերմն աւելի
է ասել որ այս գործը գլուխ տա-
նելու համար հոգ տանող Ս. Լըռու-
սաղեմի Վսեմ. Քեամիլ Փաշան որքան
գովութեան արժանի է իւր անխնջ
աշխատութեամբն :

Հետզհետէ յայտնուած հնութիւն-
ները կը հրատարակեմք Սիւնի միջո-
ցաւ ի տեղեկութիւն հասարակաց :

— Գեր. Սահակ Լըքեպիակոպոսի
և Տիմոթէոս վարդապետի Հասկէշ-
տանէն վերադառնալէն ետքը Քա-
ղաքիս Լնդղիոյ Վեմ. Հիւպատոսին
միջոցաւ Սրբազան Պատրիարք Հօր
հարցուեցաւ երկու անգամ այս
ճանապարհորդութեան համար եղած
ծախուց որքանութիւնը : Լըքիւս հար-
ցումներուն ալ պատասխանուեցաւ
Ս. Պատրիարքէն, որ Լղգին կողմանէ
եղած այս փոքրիկ մարդասիրական
աշխատութիւնն կը ինդրեմ ամենայն
թախանձանօք՝ որ Լնդղիոյ Սեծաղօր
Տէրութիւնն ընդունի սիրով : Լը այս
ընդունելութիւնն ընելով աւելի պի-
տի քաջալերէ համայն Լղգս առ ինքն
ունեցած մարդասիրական զգացմանց
վրայ, և ասոր համար իսկ փութա-
ցաք մինչև Հասկէշտան գերիներ
ազատելու համար գրեթէ գիտու-
թեամբ գերիի վիճակի մէջ խրկել
միաբանութեանս անգամներէն երկու
Գեր. Նուիրակները :

Այս հարցմանց և պատասխան-
ւոյն վրայ վերադառնալով խորհրդածոյս հար-
ցուեցաւ Վսեմ Հիւսիսատոսի կողմէն,
թէ անպատճառ պէտք է Տէրութիւն
թիւնն իմանայ : Այս ասով խորհու-
որ կրտէր Անգղիոյ Տէրութիւնն Ագ-
գիոյ ըրած այս մարդասիրական դու-
ծը պիտի մտնայ, երբեք ոչ : Անգ-
ղիա միշտ պիտի գիտնայ, թէ Ագգիոյ
և թէ Չեր մարդասիրական զգա-
ցումը զոր ցուցուցիք Անգղիոյ Տէ-
րութեան, և այս սրտի և զգացման
մէջ : Իսկ Չեր մարդասիրութիւնը
մեզ համար ընդունելէն վերջը անոր
համար եղած ծախքն ալ Չեր վրայ
ձգել ասիկայ ալ իրաւանց դէմ ըլլա-
լով, Տէրութիւնն ամենեւին աննե-
րող է, և կուզէ իմանալ ճանապարհ
հորդութեան ընդհանուր ծախքը
նուիրակաց տօմարէն :

Ասոր վրայ այն ատեն Աստուծոյ
տօմարին օրինակն յանձնուեցաւ Վսեմ
Հիւսիսատոսին, որոյ գումարն էր
ընդ ամենը 1025 (Յամանեան լիւրս :

Այսպէս միայն գումարն ամբողջ
1025 (Յամանեան սօկի լիւրս Անգղի-
ոցոց Հիւսիսատոսարանէն յանձնուե-
ցաւ Վ. Պատրիարքին յունիս 23 ին
իրիկունը :

Հիւսիսատոսի միջոցաւ ստացաւ ի-
րը տուաւ Վ. Պատրիարքը թագու-
ւոյն մարդասիրական գթութիւն հայ-
ցելով հանուր Ագգիոյ վրայ, և յայտ-
նելով որ թէ Ագգիոյ և թէ Վ. Յակովբայ
Միաբանութիւնաւ աւելի կը
փափագէինք, որ կարենայինք ջն-
դունիլ այս ծախուց վճարը :

— Ըմայտ 26 ին Ասորեաց ընդ հա-
նուր կուսակալ Վսեմ Բշիտ Փաշան
Այրուսաղէմ հասաւ : Աբեայի և
նապլուսի (Սամարիա) վրայով դառ-
նալով : Արին Վսեմութիւնը գիմաւո-
րեցին քաղաքիս Առաւմարիչ Վսեմ
Քեամիլ Փաշա, Հիւսիսատոսներն, Հա-

յոց և Յունաց Վ. Պատրիարքներն,
ու շքեղ հանդիսիւ մտաւ քաղաքը :

— Վերջին օրերս Այրուսաղէմ քանի
մը վարպետորդ իներ քաղաքիս մէջ
սենեակ մը բանալով, գրասենեակի մը
վրայ գլուխ մը դրած երկերկու զոշ-
ամէն տեսնելու եկողներէն կ'առնեն
եղեր, այնպէս մ'ալ կը ներկայացնեն
եղեր որ միայն կտրած գլուխ մ'է,
որ կը խօսակցի տեսնելու եկողնե-
րուն հետ : Այրուսաղէմէն վերադառ-
նալով երբ Յարպէի մէջ ալ կը ներկա-
յացնեն այս խօղը ուրիշ աւելի վար-
պետորդի մը վառօգոյլ խառն մէկ
սիրար շինելով կը հրամայէ նոյն գլու-
խուն, նա տխուրով ծխելու ատեն
երբ վառօգոյլ կը բռնի, երեսն այրե-
լով գրասենեակին մեջէն ամբողջ մարդ
մը դուրս կը ցաթկէ :

ՆՈՐ ՀՐԵՍԱՐԸԱՌԻԹԻԻՆՔ

ՀԵՆՐԻԿՈՍ ԵՒ ՄԱՐԻԱՄ

Կ Ա Մ

ԵՐԿՈՒ ՈՐՔԵՐԸ

LES DEUX ORPHELINS

Իտալացի պիկիին Բենեարի փո-
խեաց Դ. Վաղդիսերենէ ազատ Թարգ-
մանութեամբ Յովհաննէս Թադէոս
սեան Աստէմիշի :

ՀՐԵՀԱՆԳ ՍԻՐՈՅ

Ի պէտս Մանկանց դպրոցաց աշխա-
տասիրեաց Պատուելի Յովսէփ վար-
ժապետ (Բաղդէան : Վ. Գրոց վի-
յութիւններէն հանելով կը սորվեցը-
նէ մանկանց սիրելու պարտք ընին .
զՊատուած սիրել . ընկեր սիրել . եւ
թէ ինչ եղանակաւ : Մանկանց ու-
սանելու ամենահարկուոր դրոյց մը
ըլլալուն վրայ խօսելու հարկ չկայ որ-
դէն իւր նիւթը բացայայտ կը վիայէ :

ՅԵՒԵՂՈՒԼԾ

Ի

Թ Ի Ի Է. 31 ՅՈՒԼԻՍ 1870

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

ՍԻՄԵՆ՝ ամսաթերթը լմնալէ յետոյ թղթաբերներն հասուցին մեզ Պօլսոյ լրագիրները, որոց մէջ Լըուսաղեմի Թէ Ս. Յակովբայ մէջ Լատինաց չղատարագերուն և թէ Լգիպտոսի մէջ Յակովբեան (Թագաւորի) Եւրոպայ եպիսկոպոսի հետ), և վանուցս գործակալ Լրժ. Լստուածատուր վարդապետի մէջ պատահած խնդիրներուն վրայ կը խօսուէին և կը խորհուէին:

— Ս. Յակովբայ խնդիրն արդէն Սիօնի մէջ ճշդիւ նկարագրուած է, ինչպէս որ պատահած է. և թէ նոյն ինքն Լատինք և իրենց համախորհուրդներ կարծեցին որ այս արգելքը Լատինաց և Հայոցս մէջ պատահած ցրտութենէն եղաւ. սակայն ոչ այն պէս, դարձեալ կը կրկնեմք որ կրօնից վարդապետութիւնը, Եկեղեցւոյ Լստուածաբանութիւնը և Վեհ. Կաթօղիկոսի բացարձակ հրամանն արգիւնդին այս պատարագը Լատինաց: Թէև իրաւունք ունին կարծողնե-

րը որ այս արգիւնդը առիթը մէջ տեղի ցրտութիւնն ըլլայ, սակայն խորհողները իրենց աչքին ներկայացնելու են անգամ մը անցեալ տարին ներէն գէթ վերջինները, ինչպէս որ (Օրագիրի Լրժանցարդ խմբագիրն ալ կը խորհի. երկու երէք տարի է որ Լատինները դարուց 'ի վեր աչք դրած տեղերնին Հայոց ձեռքէն յաւիչտակել սկսան, և արտաքին գործերն այնպէս կերպարանք մը տուին առ ժամն, որ յաջողիլ երեւցան. սակայն Հայը դարձեալ նոյն տարին ալ այս աւելի մեծ գժտութեանցը մէջ իւր եղբայրութեան վեհանձնութիւնը ցոյց տուաւ Լատինաց՝ առանց երբէք զմանալու այս պատարագը:

Հիմակուանը զլացումն չնորհաց չէ, այլ՝ ստիպողական արգելք: Հր. ուով՝ Հայը կը նղովէր, Հայը զինքը կ'օրհնէր, մոտիկ չընելով անոր նղովքին, և թոյլ կուտար անոր որ իւր եղբարց կարգն համարուի:

Հռովմայ եկեղեցին կանոն ունի

որ Հայն իր մէջը չընդունուի . Հը
ռովմայ եկեղեցին կանոն ունի որ ա-
մեն պատարագի մէջ Հայը նղովէ .
Հըռովմայ եկեղեցին շատ կանոններ
ալ ունի, և անոր վրայ աւելցուց'որ Պա-
պը անսխալ է պիտի ըսէ : Աւղղափառ
Եկեղեցեաց համար այս հարուածին՝
երկրորդ երես չդարձուի . այլ ա-
սոր իրաւունքն հարցանել անշուշտ
է : Ինչպէս որ աւետարանն ալ կ'ըսէ
«եթէ որ անխցէ սպտակ յաջ ծնօտ
քո, դարձո նմա և դժիւսն » : Աւրիշ
տեղ մ'ալ որ դատարարին առջեւն
էր, երբ աստուկի մը հարուածն իջաւ
երեսին, չդարձուց միւսը, այլ լսաւ
«եթէ չար ինչ արարի, վրացեալ վասն
չարին . իսկ եթէ ոչ ընդէր հարկա-
նես » :

Հայոց եկեղեցին ալ կանոն ունի,
ոիբել իր եղբայրը՝ իր անձին պէս, ա-
նոր նղովածին փոխարէն օրհնել . ի-
րաւունք ալ ունի Ըստուծմէ, որ
երբ իրեն անիրաւի չար գործեն իրա-
ւունքին հարցնելով կասեցնէ, և երբ
զինքը չարին հաղորդ ընել ուզեն,
կամ հեռանայ, կամ հեռացնէ :

Ըյս եղելութեանց վրայ կը ցա-
ւապնի Փռնըի Պ. Խմբագիրը, ըսե-
լով որ բարձր, դռնէն անշուշտ հրա-
ման եկած է ՚ի Պատրիարքարան, որ
կ'իմացնէ Արուսաղէմի Ս. Պատրի-
արքին, թէ մինչեւ հիմակուան սովն-
րութեան մէջ պիտի մնայ անսպառ-
ճառ . և այսպէսով Ատոնիայ մինչև
հիմա իբրեւ շնորհք մատուցած պա-
տարագն այսուհետեւ իբրեւ իրաւ-
ունք պիտի մատուցուի :

Ըյս մասին կը խաբուիք Պ. Խըմ-
բագիր . քանի որ Օսմանեան Բարե-
խնամ Տէրութիւնը մեր տերութիւ-
նն է, և մեր կրօնից ազատութիւնը
չստանց ՚ի վեր շնորհած է, և ոչ մի
այն մեր, այլ նաեւ ամեն ազգի եւ

կրօնի, | ատոններն այսուհետեւ Ա-
րուսաղէմ Ս. Յակովբայ (որ Հայոց
ազգին դրեթէ 1600 տարուան Եկե-
ղեցին է) վանքին մէջ չեն կրնար պա-
տարագել բնաւ : Եւ այսպիսի հրա-
ման մը եթէ ըրած է Ս. դուռը ինչ-
պէս որ դուք կը խօսիք, կ'ըսեմք որ
իրաւամբ չէ այս ըսածը :

Հայոց ազգը Օսմանեան Տէրու-
թեան հպատակ . Հայոց ազգն Օս-
մանեան Տէրութեան հրամաններով
և հրովարտանքներով ՚ի կրօն ազատ
է և չոսնադատուի Օսմանեան Տէ-
րութենէն . նաեւ եթէ ուրիշ տե-
րութիւն մ'ալ համարձակի երբեք
Հայոց բռնադատել, Օսմանեան Տէ-
րութիւնն ինքնին պիտի սրաշտպանէ
իւր շնորհածն Հայուն այն ՚ի կրօն
ունեցած ազատութիւնը :

Կը հարցնենք ալ Պ. Խմբագիր .
եթէ այսօր Օսմանեան Տէրութիւնը իւր
հպատակ ազգերէն Հայոց կամ Յու-
նաց և կամ Հրէից իրենց կրօնքը ձե-
ղելով մահմետականութիւն առա-
ջարկէ, իրաւամբ կամ արդարութիւն
առաջարկած պիտի ըլլայ, կամ թէ
երբ Չինաստանի Տէրութիւնը նոյն
տեղւոյ Քրիստոնէից կամ Մահմետա-
կանաց կառաջադրութեան կրօնքն ըն-
դունիլ հրամայելու ըլլայ, արդարու-
թեամբ հրամայած պիտի ըլլայ, կամ
թէ նոյն ինքն Օսմանեան Տէրութիւնը
իրաւունք պիտի տայ այս առաջար-
կութեան : — Ըմենեւին ոչ :

Բարուց ըստաւորութիւնն այս-
պէս օգտաւէտ է հասարակաց, որ
միասպէս պիտի սրաշտպանէ թէ հզո-
րին և թէ տկարին իրաւունքը :

Վաթսուն միլիօնէն աւելի Հայոց
ազգը իւր կրօնից ազատութեանը
վրայ ընդհանուր սուր կերած, այսօր
չորս միլիօն անհատովը կ'ապրի կրօ-
նից ազատութեամբ . Օսմանեան

Բարձր Տէրութեան խնամոցը տակ:

Հնոց թերին վրայ գանգատելով յուսահատիլը մարդը նուազատու թէ կը տանի: Սիշտ պէտք է քաջ մնալ: Իրաւանց վրայ երկար և օրինաւոր խորհողութիւնը մարդուս կեանքը կրկին բարեօք կ'անցունէ աշխարհի վրայ:

Կը հարցնեմք դարձեալ Փռնջի Պ. խմբագրին. թէ այն ի՞նչ ստուգու թիւն է որով ինքը կ'ստուգէ թէ այս պատարագին արդեւքը անխաւ լականութեան առթիւ չէ, այլ քանի մը գժտութեանց առթիւ պատու հաճ մէջ տեղի ցրտութեանն առթիւ է: Երբ այս ստուգութիւնն հրատարակուի Փռնջի մէջ թէ ի՞նչ աղբիւրներէ առնուած է, մէծապէս ուրախ կ'ըլլանք:

Սենք մինչդեռ Երուսաղէմի մէջ ենք, և այսպիսի առիթ մը երբէք խորուած չեմք գիտեր, դուքսերն այս տեսակ կարծիք յղացող և ծնող միտքեր մեզի զարմանք կը պատճառեն: Սանաւանդ խմբագիր մը, որ առանց ուղիղը խորհիլ մտածելու՝ կամ եկաճին պէս թող սուած է, և կամ կարի անարժանի մը կարծիքին համոզուած, զոր ստուգութիւն կը համարի ըստ իւր կարծեաց:

Կէտ մի եւս կայ հոս խորհելը, որ թէ և աւելորդ, ասկայն և այն պէս կարեւոր եւս է:

Սեր Աղբը վերջին ատեններս գրեթէ ամեն Աղբերէ աւելի պակաս և տկար խորհած է իւր եկեղեցական կանոններուն և կրօնից չափին կամ սահմանին վրայ: Ըստ պատշաճի չը նկատուիր թէ Հայոց Կաթողիկոսն ի՞նչպէս կը հրամայէ եկեղեցւոյն, և Արքեպիսկոպոսն ի՞նչպէս կը կառավարէ Եկեղեցին, ի՞նչպէս հնազանդելով կաթողիկոսի հրամաններուն:

Սինչդեռ Երուսաղէմի եկեղեցական կառավարութիւնը կը շարժի իւր Եկեղեցւոյ գլուխ Կաթողիկոսի հրամանը կատարելով, այսօր աղբային խմբագիր մը կը դատէ թէ:

«Սենքի այնպէս կ'երեւայ թէ Եսայի Պատրիարքը առանց բաւական խորհողոյ ըրած է յիշեալ արդեւքը, և չհեռատեսելով թէ՛ կրնայ ըլլալ որ Կայսերական բարեխնամ Կառավարութիւնը իւր սիրաշահելու սկզբանց համեմատ վարուելով հրաման ընէ, որ հին սովորութենէ և ոչ մին և աւանդաբարիքին խի եղծանիլ պէտք չէ»:

Կայսերական բարեխնամ Կառավարութիւնը արդէն իւր սիրաշահելու սկզբամբ ամեն պէտք եղած հրամաններն ըրած է հրովարտանքերով և նոյն հրովարտանքն որ Երուսաղէմը նոյնու թեան մէջ կը տահնէ միշտ: Աոր պատահած վէճերը, դատերը և հրամաններն ուրիշ բան չեն. եթէ ոչ յարիշտակութեան ելլողի մը անխաւութեանցն առաջն առնել ըստ հրովարտակոյ և հրամանաց Օսմանեան բարեխնամ տէրութեան: Օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւն է որ կրօնից ազատութիւն տուած է իւր երկիրներուն մէջ. Օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւնն է, որ Տեառն մերոյ տնօրինական տեղեաց հասարակաց ըլլալուն իրաւունքն յարգելով հրովարտակ ըրած է երեք Մզգաց՝ Հայոց, Յունաց և Լատինաց. ինչպէս է Ս. Յարութեան տաճարը. Ս. Օնուկը, և առանց Եկեղեցի ըլլալու բացօթեաց մնացած տնօրինական տեղերը: Այս երեք Աղբերու միջոցաւ կը հաղորդուին նոյն Ս. Տեղեաց բոլոր միւս բրիտոնեաց Աղբերն: Օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւնն է դարձեալ, որ Երուսաղէմի մէջ Հայոց առանձին Եկե-

դեցւոյն Ս. Յակովբայ վանքին առանձինն Հայոց ազգին ըլլալուն հըրովարտակը տուած է : Նամանապէս Յունաց և Վատինաց առանձինն ազգային եկեղեցիներու ու վանքերու , իւրաքանչիւրին իրենց անուանը հըրովարտակ տուած է :

Մէկ մ' ալ որ Պ. խմբագիր , առ վորութիւնը չվերնար կ'ընէք , որ առ վորութիւնն է այն . չկարծէք որ Վատիններն երբէք կրնային գալ Հայոց եկեղեցին սրատարագ մատուցանել ինքնիրեննուն , ոչ . հասարակ միշտ հրաման առնելով , և այնպէս հաճութիւն տրուած է միշտ , որ եթէ Հայք ուղէին , տարին երկու անգամ սրատարագել կուտային . կամ թէ չէին ուղեր և չէին տար : Այս տեսակ սովորութիւն մը որ ժամանակ ալ որ ըլլայ , կրնայ դադարեցնել նոյն ինքն Նշուածով չայոց Պատրիարքը . ապա որչափ եւս առաւել երբ իրեն հրահանգ ալ գայ Վէհ . կաթողիկոսէն , որ սցառահետեւ այն սրատարագն արգիլուի Վատինաց :

Ե Գ Ի Պ Տ Ո Ս Ի Խ Ն Դ Ի Ր Ը

Նոյեալ շաբաթ Սանգումէի մէջ Գահիրէէն խրկուած նամակ մը կարդայինք , որուն մէջ կը գանգատին թէ Նստուածատուր վարդապետն իրենց շատ կծու և բերեաց սոսկում սրտաւոր հայհոյանքներ կ'ընէ եղեր . և թէ Հայոց ազգին ճակատագիրն է որ միշտ բարեգործութեան սրգեւք ըլլայ իւր կղերը :

Այս նամակը գրող Պարոնին կը խօսիմք որ թէն ինքը շատ բաւ կը ճանաչէ թէ ո՞ր է Նստուածատուր վարդապետը և ինչպէս մարդ , և թէ ո՞ր է Յակովբեան թագաւորը և իւր եղբայրը , և ի՞նչ աստիճանի ու ինչ

բարոյից տէր մարդ : Ի վերայ այդ ամենայնի որովհետեւ ինքը իւր գիտցածը չխօսելով , հակառակին կը պընդէ , իրեն պատասխանել կը փութամք :

Յակովբեան թագաւորն այնպիսի մէկն է որ Պարոն նամակագիր , քեզի նման անմիտները իւր չորս կողմը ցանգ սրտած կը յոխորտայ ձեր վերայ , ինչպէս հեծեալն իր ձիուն մըտրակելով . կը հրամայէ ձեզի ինչպէս կը հրամայէին հին Վերիկայի վայրենիք և կը հրամայեն արդի Վերիկեցիք իւրեանց կանանց :

Աւ դուք այժմ ունիք բիշ մը կարողութիւն խորհելու , և գէթ տասնին մէկ ճշմարտութիւն մը ճանաչելու . սակայն կը նմանիք դուք ալ այն զօրաւոր ձիուն , որ թէև կրնայ իւր հեծեալը գետին նետէ մէկ ցնցմամբ , և աք մը զարնելով անշնչացնէ , սակայն դժբաղդութիւնն այն է որ անգամ մը անոր մէկ ափ գարին խաւելով նորա տանձին սիրով երկնցուցիք ձեր կղզիք և հիմա փորձով կը տեսնայք որ դժուար է այն սանձը կտորել :

Յակովբեան թագաւորը պարոն նամակագիր , Ձեզի խաբեց որ Վանը կարապետին հրիտակին համար լուռ կենայք , և Ձեզի մեծ մեծ վարժարաններ և գիշերօթիկ վարժոցներ պիտի բանար : Ասոր հետեւութիւնն ի՞նչ տեսայք պարոն նամակագիր , եթէ ոչ միլիօններն ուտել ոչնչացնել վերջը , Արշալոյս լրագրի ձայնով կարծեցոյց թէ Օէյթուէի մէջ Ազգին մանկուոյն յառաջագիմութեանն համար վարժարան բացաւ , և բոլոր տարեկան ծախքերն հոգալու խօսք կուտար : Պ . նամակագիր Արշալոյսի Պ . խմբագրին հետ ձեզի ալ կը հարցնիմք թէ Օէյթուէի դպրոցին քանի՞ դռ

տուաւ Յակովբեան թաղւորը, և
որ վարժապետին ամսականը վճարեց:

Յակովբեան թաղւորն այն անձն
է, որ Ղըքսանդրիոյ մէջ Հայոցդ ման-
կուցն համար բացուած աղգային
դպրոցի և եկեղեցւոյ ամեն մուտքն
յափշտակելէ վերջը, դպրոցին մէջ
վարժապետ մը կը դնէ, երբ կը տեւ-
նէ որ տղայոց բան մը սորվեցներու
միտքն ունի նոյն վարժապետն, ան-
միջապէս կը փոխէ, կը յանդիմանէ,
կ'արհամարհէ, ամսականը չտար, և
կը վանտէ:

Յակովբեան թաղւորն այն անձն
է որ աղգային երեսփոխանութիւնն
խալաւ ձգած միջոցին, երբ բաւա-
կան դրամի հրիտակ մը կուգայ մէջ
տեղը, նորէն անամօթաբար իբրեւե-
րեսփոխան ներկայանալով դարձեալ
կ'սկսի ազամանդեղեններ և գոհարե-
ղէններ իւր տունը վերցնել:

Յակովբեան թաղւորն Եգիպտոս-
ոի այն աներես երեսփոխանն է, որ
միշտ իւր անունը գողութեանց եւ
աւաղակութեանց մէջ հռչակուած
է: Երբէք չըսեցինք անոր աղգային
իրաւասութեան վրոյն բացած մէկ
խնդիրը: Օհնըր տեսնողները մանա-
ւանդ հետն յարաբերութիւն ունե-
ցողներն օձիքնին կը թոթվեն վրան
խօսուած ժամանակը: Թերեւս նոյն
ինքն դու Պ. նամակագիր, որ ով գի-
տէ ինչ վիճակի նեղութեան մէջ ես
այդ Պարոնին երեսէն, և որչափ
ձանձրացած:

Նոյն ինքն Յակովբեաններու կից
ստորադուղ ոմանց հետ անձամբ տե-
սութիւն ըրած և անոնց նկարագիրն
ու ձարծրութիւնը լրած, և ի դար-
մանս կըթած եմք անոնց անմոռ-
թեանը վրայ, որ դեռ այնպէս կը
տանին:

Յակովբեան թաղւորի այս տե-

սակ գործոց մէջ ունեցած յաջողա-
կութիւնը ամէն որ աղգային գիտէ
ըսենք՝ չենք սխալիր: Ինչպէս որ
երբեմն իրենք ալ տեղացի Լրաբնե-
րուն և աղբատներուն կ'ըսեն, թէ
ոճրագործութեանց համար իրենք
յաշխարհ ծնած են . . . :

Գտնք Լստուածատուր վարդա-
պետին: Սա իւր կենաց խիստ մեծ
մասը Ս. Յակովբայ Վանուց մէջ ան-
ցուցած, և միշտ եկեղեցականաց
մէջ նստած է. եթէ երբէք ընթացք
մ'ունենար ինքը՝ որ չէ թէ ընդհա-
նուր կղերին, այլ թէ միայն անհա-
տի մը անպատուութիւն բերելու ը-
լար, այդ պաշտօնին չէր խրկուէր Լ-
գիպտոս այն վայրենացեալ Յակով-
բեաններու դիմաց:

Սա խրկուեցաւ Եգիպտոս որ
կրնայ գոցել Յակովբեաններուն ան-
սանձ բերանը, այն վայրահաշներուն,
որոնց փորձն առնուած էր երբ եօթն
ամսոյ չափ Ն. Սրբազնութիւնն Լ-
սայի Ս. Պատրիարքն Եգիպտոս և
Ղըքսանդրիա կը մնար Ս. Լ. Թու-
ոյոս հինօրեայ կալուածներն այս յա-
փշտակիչ Յակովբեաններու բերնէն
դուրս կորզելու համար:

Ինչ լեզուով կարելի պիտի ըլլայ
ինձ պատմել սոցա վայրահաշուիները,
պուռն պուռչտալը թէ փողոցներու
մէջ, և թէ Եկեղեցեաց դաւիթը. Լ-
րուսաղէմի Պատրիարքի դէմ իրենց
բերնէն ելած հայհոյանքները նոյն ինքն
իրենց ընկերներն ալ կը սաբոտեցնէին:
Դարձեալ շնորհակալ կ'ըլլային ընկեր-
քը որ այս պիղծ բերաննին այս տե-
սակ պիղծօրէն նորին Սրբազնութեան
առջեւ ալ բանալու կը սրտակառէին
և կ'ակնածէին:

Այս բերանները կարկեցնել գիտ-
ցող Լստուածատուր վարդապետը
խրկուած է ի Վահրէ պաշտօնիւ:

և ի՞նչ կարելի է Մտուածատուր վարդապետ անոնց համարձակի իրենց զըրպարտածները հօտիլ : Մտուածատուր վարդապետը քաջ կը ձանձէ այս աներեւներու լըբուէ ինչ աստիճանի հասած ըլլալը : Մտնց լըբուին այնպէս ծածկած և փակած է իրենց աչքը , որ չեն կարող տեսնել այն մարդը իւր վիճակին մէջ , երբ անգամ մը մոքերնին դրած են զայն մահացնել : Իրենց միտքը այնպէս ծածկուած է լըբու թեան ծածկոյթով , որ ամենեւին չեն կարող գտնալ հաւ մը կամ մարդ մը մեռցնելու տարբերութիւնը : Եւ բայր եղբորմէն վախնալով շատ անգամ իրարմէ զգուշանալու ստիպւած են : Մտնց ներսի դին բնաւորուած եղբայրատեցութիւնը Կրտէնին եղբայրատեցութեանը քար կը հանէ :

Մտնց վրայ երկար խորհելու հարկ չկայ . արդէն գրուած նամակներէն յայտնի է թէ գործին ստուգութիւնըն ինչ աստիճանի և ո՞ր կողմն է :

Կախկոպութիւն ալ քանի փարայի մարդ ըլլալը հասկցուեցաւ արդէն :

Մրդէն Մանգուլմէի Յարգոյ Խրմբագիրն Կախկոպութիւն եկած երկու նամակներն իրարու կից հրատարակած է , որ ամեն ընթերցող ինքնին բաղդատելով քննութիւն ընէ , և ուղիղ դատողութիւն ունեցողներն կարողանան բատ ուղիղ տրամաբանութեան իմաստասիրել :

Խմբագրութիւն Սիւնի

1870 () Գոս . 5 :

Ղարուսաղէմ

ՅԱՆԿ

ՅՈՒՂԻՍ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

- Հանդէս ի տօնի թարգմանաց . 145—150
 Ինդրեցի և տուաւ ինձ հանճար, հայեցցի և եկի
 յիս ոգի իմաստութեան . 151—152
 Նկարագիր պատերազմին Վազկայ . 152

ԱԶԳԱՅԻՆ

- Լատինաց լըուսաղէմ Ս. Յակովբայ մէջ չորս
 տարագելը . 154—157
 Նշինն Վաղղիերէնը . NATIONAL 157—158
 Հրիտակ Փարիս հանրմի . 159—162
 Սասիս լրագրոյն մէկ կտորին վրայ հարցում մը . 162—163

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

- Հանդէս գահակալութեան ()գոս. Սուլթանին .
 — Հանդէս ի տօնի սրբոյ Վայիանեանց .
 — Վննութիւն քաղաքիս Րիշտիէ դպրոցի
 աշակերտաց . — լըուսաղէմի մէջ ջուր . — Նիզ-
 ղիայ Տէրութենէն Հապէշտանի նուիրակաց
 վճարուած ծախքը . — Վալուստ Վսեմ. Բէշիտ
 փաշայի կուսակալին Նորեաց . — Նոր հրատա . 163—168

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Սիօնը ամսէ ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ մէկուկէս
 ութանոց թղթով .
 Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէճիաթի հանգերձ ճանապարհի ծախ-
 քովը, կանխիկ վճարելի .
 Գ. Զատ տարակ առնել ուղղը, պէտք է ամեն մէկ տետրին շորս դա-
 հեկան վճարէ .